

YRITYSVASTUU TILINPÄÄTÖKSESSÄ

Tapiola-ryhmän yhtiöt 2007 - 2009

Eerik Nieminen

Opinnäytetyö
Maaliskuu 2011
Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto
Tampereen Ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto

NIEMINEN, EERIK: Yritysvastuu tilinpäätöksessä – Tapiola-ryhmän yhtiöt vuosina 2007–2009

Opinnäytetyö 67 s.
Maaliskuu 2011

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten yritysvastuu näkyy Tapiola-ryhmän yhtiöiden tilinpäätöksissä vuosina 2007 – 2009. Tilinpäätöksissä keskityttiin tutkimaan yhtiöiden toimintakertomuksia. Tutkimuksen avulla pyrittiin myös selvittämään, mitä kirjallisuuden mukaan tarkoitetaan yritysvastuulla ja yritysvastuuraportoinnilla.

Tutkimuksen teoriaosuudessa käytiin läpi yritysvastuuseen ja yritysvastuuraportointiin liittyvää kirjallisuutta sekä paneuduttiin yritysvastuuseen liittyviin eettisiin käsitteisiin. Tutkimuksen aineistona toimivat Tapiola-ryhmän yritysvastuuraportit vuosina 2007 – 2009, sekä Tapiola-ryhmän yhtiöiden tilinpäätökset vuosien 2007 – 2009 osalta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista tutkimusta.

Työn teoriassa käsiteltiin kattavasti yritysvastuu sekä yritysvastuuraportointi. Tutkimus keskittyi tutkimaan yritysvastuuta vapaaehtoisen raportoinnin osalta. Toimintakertomuksen lakisääteisyys johdosta työssä sivuttiin myös yritysvastuuraportoinnin lakisääteisiä ohjeistuksia.

Tutkimuksen empiirisessä osassa tarkasteltiin Tapiola-ryhmän yhtiöiden toimintakertomuksia sekä käsiteltiin yhtiöittäin yritysvastuun näkökulmia. Opinnäytetyön empiirinen osa käy läpi kattavasti Tapiola-ryhmän yritysvastuuta ja sen raportointia. Lukijalle muodostuu käsitys Tapiola-ryhmän yritysvastuuraportoinnin tämän hetkisestä tilasta sekä tulevasta kehityksestä.

Tutkimuksessa havaittiin, että Tapiola-ryhmän yhtiöiden toimintakertomukset sisälsivät melko kattavasti yritysvastuun näkökulmia, erillisestä yritysvastuuraportista huolimatta. Toimintakertomuksissa raportoidut tiedot eivät olleet ristiriidassa erillisen yritysvastuuraportin kanssa. Tapiola-ryhmän yritysvastuuraportointi oli myös kattavasti hoidettu sidosryhmiä ja omistaja-asiakkaita ajatellen. Tutkimuksen lopputuloksesta päätellen Tapiola-ryhmä on erittäin vastuullinen ja luotettava finanssi- ja vakuutusalan toimija, joka huolehtii tunnollisesti toimintansa vaikutuksista.

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Accountancy and Business Administration

NIEMINEN, EERIK: Corporate responsibility in balance sheets – Tapiola Group companies in the years 2007–2009

Bachelor's thesis 67 pages
March 2011

The purpose of this thesis was to study how corporate responsibility was shown in the balance sheets of Tapiola Group in the years 2007-2009. The study was concentrated on the annual reports of the companies in Tapiola Group. The study was conducted in order to get to know what corporate responsibility and corporate responsibility reporting mean in literature.

Literature concerning corporate responsibility and corporate responsibility reporting was studied in the theory part of this thesis. Also the ethical terms of corporate responsibility were studied. The material for this thesis consisted of the corporate responsibility reports for Tapiola Group during the years 2007-2009. The balance sheets for Tapiola Group companies during the years 2007-2009 were also used in this thesis. The study method for this thesis was qualitative.

Corporate responsibility and corporate responsibility reporting were comprehensively defined in the theory part of this thesis. The thesis was concentrated on studying corporate responsibility on the part of voluntary reporting. Since annual reports are legally mandatory the study also explores the legislation regarding corporate responsibility reporting.

In the empirical part of this thesis Tapiola Group's annual reports were reviewed from the corporate responsibility point of view. The empirical portion of this thesis studies corporate responsibility and reporting of corporate responsibility in Tapiola group. The reader should get good understanding of both the current state and the future of corporate responsibility reporting in Tapiola group.

The conclusions for this thesis were that Tapiola Group's annual reports include a comprehensive amount of corporate responsibility aspects although Tapiola-group has a separate report for corporate responsibility. The information included in the annual reports was not in contradiction with the corporate responsibility reports. In corporate responsibility reporting the aspects of interest groups and owners were extensively observed. The results of the study show that Tapiola Group is a very responsible and trusted operator in the finance and insurance field which takes care of the consequences of its operations.

SISÄLLYS

Abstract.....	3
1 JOHDANTO	6
1.1 TUTKIMUKSEN TAUSTAA	6
1.2 TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET	7
1.3 AIHEEN VALINTA JA KÄSITTEET.....	8
1.4 LÄHESTYMISTAPA JA RAJAUKSET	9
1.5 TUTKIMUKSEN RAKENNE.....	10
2 YRITYKSEN VASTUULLISUUS	12
2.1 YRITYSVASTUU EETTISENÄ KÄSITTEENÄ	12
2.1.1 ETIIKKA.....	12
2.1.2 MORAALI, ARVOT JA VASTUU.....	13
2.1.3 YRITYSETIIKKA.....	14
2.2 YRITYSVASTUUN HISTORIA.....	15
2.3 YRITYSVASTUUN ULOTTUVUUDET.....	17
2.3.1 TALOUDELLINEN VASTUU.....	19
2.3.2 SOSIAALINEN VASTUU	21
2.3.3 EKOLOGINEN VASTUU	23
2.4 YRITYSVASTUUN EDUT JA HAITAT	24
3 YRITYSVASTUUN RAPORTOINTI	26
3.1 YRITYSVASTUURAPORTOINNIN KEHITTYMINEN	26
3.2 RAPORTOINNIN TAVOITTEET JA HYÖDYT	27
3.3 RAPORTOINNIN TOTEUTTAMINEN.....	28
3.4 RAPORTOINTI OSANA TILINPÄÄTÖSTÄ.....	30
4 YRITYSVASTUUN GRI-RAPORTOINTI.....	33
4.1 GRI-NORMISTON MUKAINEN RAPORTOINTI.....	34
4.1.1 GRI JA MUUT STANDARDIT	35
4.1.2 GRI-OHJEISTON SOVELTAMINEN.....	37
4.1.3 GRI-RAPORTOINNIN PERIAATTEET	38
4.1.4 GRI:N TOIMINTAINDIKAATTORIT	40
4.2 GRI-RAPORTOINNIN VARMENTAMINEN	43
5 TAPIOLA-RYHMÄ VUOSINA 2007-2009	44
5.1 TAPIOLA-RYHMÄN ESITTELY.....	44

5.2	YRITYSVASTUU TAPIOLASSA.....	45
5.3	YRITYSVASTUURAPORTOINTI TAPIOLASSA	49
5.4	VASTUULLISUUSLUPAUKSET	50
5.5	TAPIOLAN GRI-RAPORTOINTI.....	51
5.5.1	TALOUELLINEN VASTUU.....	52
5.5.2	SOSIAALINEN VASTUU	53
5.5.3	EKOLOGINEN VASTUU	53
5.5.4	TOIMINTAINDIKAATTORIT VUONNA 2009	54
6	YRITYSVASTUU VUOSIEN 2007-2009 TILINPÄÄTÖKSISSÄ	56
6.1	VAHINKO-TAPIOLA	56
6.2	ELÄKE-TAPIOLA.....	59
6.3	HENKI-TAPIOLA	61
6.4	KIINTEISTÖ-TAPIOLA	62
6.5	TAPIOLA PANKKI	63
6.6	TAPIOLA VARAINHOITO.....	64
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	67
	LÄHTEET.....	68

1 JOHDANTO

1.1 TUTKIMUKSEN TAUSTAA

Yritysvastuulla ja vastuullisella yritystoiminnalla tarkoitetaan yrityksen omaehtoista vastuullisuutta, joka lähtökohtaisesti tukee yrityksen omaa liiketoimintaa (Miksi tarvitaan vastuullista toimintaa? Elinkeinoelämän Keskusliitto 2006). Yritysvastuu sisältää kolme vastuualuetta, joita ovat taloudellinen vastuu, sosiaalinen vastuu sekä ympäristöllinen vastuu (Niskala & muut 2009, 11). Kaikki vastuun osa-alueet liittyvät vahvasti toisiinsa. Taloudellinen vastuu luo yhdessä kannattavuuden kanssa pohjan sosiaaliselle ja ekologiselle vastuulle. Ekologinen vastuu yhdessä sosiaalisen vastuun kanssa vaikuttavat suuresti yrityksen taloudellisen tuloksen muodostumiseen. (Rohweder 2004, 77.)

Vastuullisuudesta on muodostunut keskeinen tavoite globaalissa verkostotaloudessa. Yhteiskunnassa on alettu laajasti keskustella vastuullisesta yritystoiminnasta, joka luo yrityksille yhä enemmän paineita keskittyä vastuullisten arvojen toteuttamiseen. Yritystoimintaan liittyvät väärinkäytökset sekä yritystoiminnan muutokset ovat kiihdyttäneet keskustelua yritysten vastuullisuudesta, myös globalisaation vaikutusta on arvioitu yhä kriittisemmin. (Niskala, Pajunen, Tarna-Mani 2009, 11.)

Vastuun rajojen määrittely on häirinnyt keskustelua, joka ottaa kantaa yrityksen vastuullisuuteen ja yritysvastuuseen. Sillä on hyvin vaikea määrittää milloin yritys noudattaa vastuullista toimintaa ja yritysvastuuta oikeasti. Yritys maksaa veroja ja noudattaa täysin lainsäädäntöä mutta voidaan miettiä toimiiko se siltikään täysin vastuullisesti. Usein mielipiteet eroavat yrityksen ja sidosryhmien välillä suuresti varsinkin puhuttaessa vastuun rajojen määrittelystä eli siitä, miten vastuullisuus nähdään yrityksessä yleisesti. (Rohweder 2004, 77.)

Yritysvastuuseen liittyy keskeisesti myös käsitteet moraalit, etiikka ja arvot. Perehtyminen edellä mainittuihin käsitteisiin voi auttaa yritystä muodostamaan kuvan omasta suhteestaan vastuuseen sekä sen asettamiin haasteisiin paremmin. Arvot muodostavat perustan vastuulliselle toiminnalle ja sen noudattamiselle. Moraali luo käsityksen, mikä on oikein ja mikä väärin, riippumatta yhteiskunnassa asetetuista laeista tai normeista. Etiikka puolestaan ohjaa yleistä moraalit. (Rohweder 2004, 78.)

Yritysvastuun raportoinnilla tarkoitetaan sitä, että yritys antaa selvityksen kestävästä kehitystä edistävästä toimistaan tietyllä raportointikaudella esimerkiksi tilikaudella. Raportti annetaan sekä yrityksen sisäiseen (henkilöstö), että ulkoiseen käyttöön (sidosryhmät). (Rohweder 2004, 211.) Raportointia varten on kehitetty ohjeisto nimeltään GRI (Global Reporting Initiative), joka sisältää suosituksia yrityksen yritysvastuun raportointia varten. Raportoinnin kehittäjänä toimii erillinen säätiö, joka toimii aktiivisesti yhteistyössä YK:n ympäristöjärjestö UNEPIN kanssa. Ohjeisto on kehitetty raporttien uskottavuuden parantamiseksi sekä raporttien vertailun helpottamiseksi. (Rohweder 2004, 217.)

On kehitetty myös muita erilaisia mittareita, jotta yritysvastuun tavoitteita ja tuloksia olisi mahdollista tulkita ja vertailla helpommin. Monet yritykset raportoivat aktiivisesti vastuullisesta toiminnastaan, esimerkiksi Tapiolan yhtiöt. Raportoitava tieto on oltava oikeaa ja riittävän selkeästi ilmaistua, jotta raportoinnista olisi eniten hyötyä. Käyttämänsä mittarit yritys valitsee yleensä sidosryhmien tarpeiden ja vaatimusten perusteella (Vastuullisuuden mittaaminen ja raportointi, Elinkeinoelämän Keskusliitto 2006).

1.2 TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET

Tutkin opinnäytetyössäni yritysvastuuta sekä yritysvastuun raportointia. Tarkoitukseni on selvittää, miten yritysvastuun tulisi näkyä yrityksen tilinpäätöksessä, lisäksi tutkin, mitä tarkoitetaan yritysvastuulla ja sen raportoinnilla. Tavoitteena on löytää uutta tietoa yritysvastuusta ja sen raportoinnista. Tutkimuksessa tarkasteltavina yrityksinä ovat Tapiola-ryhmän

yhtiöt ja niiden tilinpäätökset vuosien 2007 – 2009 ajalta. Tutkimus antaa tietoa yritysvastuusta ja sen raportoinnista käytännössä, sekä pyrkii vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä kirjallisuuden mukaan tarkoitetaan yritysvastuulla ja sen raportoinnilla?
- Miten yritysvastuu näkyy yrityksen tilinpäätöksessä?
- Miten yritysvastuu on määritelty Tapiola-ryhmässä?
- Miten yritysvastuu on raportoitu Tapiolan yhtiöiden vuosien 2007 - 2009 tilinpäätöksissä?

1.3 AIHEEN VALINTA JA KÄSITTEET

Valitsin aiheeni koska yritysvastuu ja vastuullinen yritystoiminta ovat ajankohtaisia käsitteitä yritystoiminnassa. Lisäksi vastuullinen toiminta on muodostunut yritysten selkeäksi päämääräksi, ja sen merkitystä on alettu ymmärtää paremmin. Hyvin toteutetun vastuullisen toiminnan kautta yrityksen on helpompi muiden asioiden ohella hakea kilpailuetua muihin yrityksiin. Kuluttajien ostopäätökset kohdentuvat yhä enemmän vastuullisten arvojen ympärille, mikä luo yrityksille painetta tuoda vastuullisuutta esiin myös tilinpäätöksessä. Idea työn tekemiselle kypsyi työskennellessäni työharjoittelussa Tapiola-ryhmän toimipisteessä keväällä 2010. Lisäksi minua kiinnostaa erityisesti yrityksen vastuullisen toiminnan ilmeneminen tilinpäätöksessä konkreettisesti.

Opinnäytetyön keskeisimmät käsitteet ovat vastuullinen yritystoiminta (Corporate Responsibility CR), yritysvastuu (Corporate Social Responsibility CSR) sekä yritysvastuuraportointi. Lisäksi opinnäytetyössä käytetään käsitteitä taloudellinen vastuu, sosiaalinen vastuu, ekologinen vastuu. Käsitteet avataan aiheita käsittelevissä kappaleissa. Opinnäytetyössäni käytän synonyymeinä käsitteitä vastuullinen yritystoiminta ja yritysvastuu, sillä monen lähteen mukaan suomennoksesta riippuen, niillä tarkoitetaan samaa ilmiötä ja asiaa. Työssäni

käytän ilmiöstä ainoastaan nimitystä yritysvastuu, joka kuvaa ilmiötä mielestäni tarkemmin. Lisäksi käsite sidosryhmä liittyy keskeisenä käsitteenä työn teoriaosuuteen.

Sidosryhmällä tarkoitetaan ryhmää tai henkilöä, jonka toiminnalla voi olla vaikutuksia yrityksen toimintaan tai johon yrityksen oma toiminta voi vaikuttaa (Kujala, Kuvaja 2002, 83 - 84). Yrityksen keskeisiä sidosryhmiä ovat: omistajat, rahoittajat, aktivistit, asiakkaat, kuluttajajärjestöt, ammattiyhdistys, työntekijät, yrityksen omat järjestöt, kilpailijat, alihankkijat, hallitus ja poliittiset ryhmät (Sidosryhmät, Opetushallitus Etä-Lukio).

1.4 LÄHESTYMISTAPA JA RAJAUKSET

Tutkimus toteutetaan kvalitaviisena tutkimuksena ja työn lähtökohtaisena aineistona toimivat Tapiola-ryhmän yhtiöiden tilinpäätökset toimintakertomuksineen sekä vuosina 2007 – 2009 laaditut yritysraportit. Työ tehdään liiketaloudellisesta näkökulmasta.

Tutkimuksen teoriaosuus käsittelee yritys vastuuta sekä yritysraportointia, lisäksi tutkimus on rajattu ja se keskittyy tutkimaan yritysraportoinnin vapaaehtoisia osa-alueita, jota tarkastellaan GRI - raportoinnin näkökulmasta. Työstä on rajattu lakisääteinen raportointi pois, mutta sitä kuitenkin sivutaan hieman työn teoriaosuudessa, sillä laki säätelee toimintakertomuksen sisältöä yritys vastuun osalta. Tutkimuksen empiirinen osa on rajattu Tapiola-ryhmän yhtiöihin sekä vuosiin 2007 – 2009. Lisäksi työ keskittyy käsittelemään yritysraportoinnin osalta GRI-raportointia, muut mittarit ja ohjeistukset on rajattu pois. Osittain siitä syystä, että Tapiola-ryhmän yritysraportit on laadittu vuosina 2007 – 2009 GRI-normiston mukaisesti.

1.5 TUTKIMUKSEN RAKENNE

Tutkimuksen ensimmäinen kappale antaa lukijalle tietoa tutkimuksesta yleisellä tasolla, antaen lukijalle käsityksen mitä työ tulee sisältämään. Ensimmäisen kappaleen tarkoitus on esitellä aihetta ja teoriaa. Kappale antaa lukijalle tietoja rajaukseen sekä lähestymistapaan liittyvistä asioista sekä kertoo lukijalle miksi aihe on valittu. Kappaleessa avataan myös työn lukemisen kannalta tärkeät käsitteet sekä määritellään tutkimuksen tehtävä ja tavoitteet.

Opinnäytetyön toisessa kappaleessa käsitellään yrityksen vastuullisuutta. Kappale käsittelee yritysvastuun kannalta tärkeät eettiset käsitteet, jotka helpottavat lukijaa ymmärtämään yritysvastuun taustoja. Kappaleessa käsitellään myös yritysvastuun historiaa sekä etuja ja haittoja. Kappale käsittelee yritysvastuun kokonaisuudessaan. Osio etenee taustoista kohti yritysvastuun kattavaa määritelmää. Määritelmän lisäksi kappaleessa käsitellään yritysvastuun kolmea osa-aluetta. Osion tavoitteena on syventää lukijan ymmärrystä käsiteltävästä aiheesta, joka luo pohjan tutkimuksen myöhemmälle osuudelle. Lukijan on tärkeä ymmärtää tutkimuksen kannalta tärkein käsite mahdollisimman tarkasti.

Tutkimuksen kolmannessa kappaleessa käsitellään yritysvastuuraportointia. Yritysvastuuraportointi muodostaa yhdessä yritysvastuun kanssa teoreettisen pohjan koko tutkimuksen toteuttamiselle. Työ etenee siten, että sen tarkkuus syvenee kappale kappaleelta, yritysvastuuraportointi on tarkoitus käydä hyvin laajasti ja yksityiskohtaisesti läpi. Kappaleessa käsitellään yritysvastuuraportoinnin kehittymistä sekä tavoitteita ja hyötyjä raportoinnin toteuttamisesta. Kappaleessa käsitellään myös, miten yrityksen tulisi toteuttaa yritysvastuuraportointia. Kappale käsittelee myös, miten yritysvastuu näkyy yrityksen taloudellisessa tilinpäätöksessä, lisäksi kappaleessa on käsitelty, mitä tarkoitetaan toimintakertomuksella ja erillisellä yritysvastuuraportilla.

Neljännessä kappaleessa käsitellään yritykselle vapaaehtoista GRI-ohjeiston mukaista raportointia. Rohwederin (2004), mukaan GRI-raportoinnin katsotaan olevan keskeisin normisto, joka ohjaa yrityksen vapaaehtoista raportointia.

Kappaleessa käydään läpi GRI-ohjeiston keskeiset ajatukset yritysvastuuraportoinnista. GRI-ohjeiston soveltaminen yritysvastuuraportointiin käydään tekstissä läpi sekä perehdytään GRI-raportoinnin periaatteisiin ja varmennukseen. Neljäs kappale päättää tutkimuksen teoriaosan.

Viidennessä kappaleessa lukija saa lisätietoa toimeksiantajayrityksestä. Kappale esittelee Tapiola-ryhmää ja sen toimintaa kattavasti. Lisäksi kappale esittelee myös lukijalle yritysvastuuta sekä yritysvastuuraportointia Tapiola-ryhmän näkökulmasta. Kappale kokoaa yhteen kaiken Tapiola-ryhmästä liittyen yritysvastuuseen. Kappaleessa käsitellään myös Tapiola-ryhmän yritysvastuuraportoinnin tulevaisuutta. Kappale selvittää lukijalle, mitä yhtiöitä Tapiola-ryhmä pitää sisällään ja mitkä ovat Tapiola-ryhmän toiminnan kannalta keskeiset arvot. Yritysvastuun osa-alueet käsitellään myös Tapiola-ryhmän näkökulmasta.

Kuudes kappale on tutkimuksen tärkein kappale, siinä etsitään konkeettisesti vastauksia tutkimusongelmaan. Kappaleessa käydään läpi jokainen Tapiola-ryhmän yhtiö vuosien 2007 – 2009 tilinpäätösten osalta. Kappaleessa tutkitaan Tapiola-ryhmän tilinpäätöksiä sekä yritysvastuuraportteja. Tarkoituksena on löytää tilinpäätöksistä konkreettisia esimerkkejä yritysvastuusta ja sen raportoinnista, pääasiassa yhtiöiden toimintakertomuksista. Tavoitteena on kertoa lukijalle miten yritysvastuu ja GRI näkyy Tapiolan yhtiöiden vuosien 2007 – 2009 tilinpäätöksissä. Tutkimus pyrkii myös selvittämään, onko löydettävissä selkeää yhteyttä tilinpäätösten ja yritysvastuuraporttien väliltä. Kappale vastaa tutkimusongelmaan sekä edellä esitettyihin alaongelmiin. Kappale kertoo lukijalle myös jokaisen yhtiön näkemyksen yritysvastuusta ja oman toiminnan vaikutuksista.

Johtopäätökset niminen kappale päättää tutkimuksen. Kappale toimii myös yhteenvetona koko tutkimukselle, lisäksi siinä käsitellään myös hieman Tapiola-ryhmän yritysvastuuta ja mahdollisuuksia sen kehittämiseksi. Kappale kokoaa yhteen kaikki, tässä kvalitatiivisessa tutkimuksessa löydetyt asiat ja ilmiöt.

2 YRITYKSEN VASTUULLISUUS

Vastuullisuudesta on muodostunut keskeinen tavoite globaalissa verkostotaloudessa. Yritysmaailmassa on alettu laajasti keskustella yritysvastuusta, joka luo yrityksille yhä enemmän paineita keskittyä vastuullisten arvojen toteuttamiseen. Yritystoimintaan liittyvät väärinkäytökset sekä yritystoiminnan muutokset ovat kiihdyttäneet keskustelua yritysten vastuullisesta toiminnasta, sekä myös globalisaation vaikutusta on arvioitu yhä tarkemmin. Lisäksi yritysten vastuullisuutta on alettu arvostaa enemmän etenkin sidosryhmien ja kuluttajien keskuudessa. (Niskala, Pajunen, Tarna-Mani 2009, 11.)

2.1 YRITYSVASTUU EETTISENÄ KÄSITTEENÄ

Yritysvastuuseen liittyy vahvasti myös eettiset käsitteet. Käsitteiden määrittely helpottaa lukijaa ymmärtämään yritysvastuuta paremmin. Eettiset käsitteet ovat tärkeässä roolissa, sillä vastuullisuus pohjautuu käsitykseen oikeasta ja väärästä. Lukijan on hyvä tietää myös, mitä tarkoitetaan käsitteillä arvot ja vastuu, joita käytetään aktiivisesti työn edetessä. Kappaleen ansioista lukijalle muodostuu käsitys vastuullisuuden terminologiasta.

2.1.1 ETIIKKA

Lähtökohtaisesti etiikka käsitteenä voidaan lukea kuuluvaksi filosofiaan. Etiikasta voidaan käyttää myös nimitystä arvofilosofia, joka toimii usein etiikan rinnakkaisterminä. Hyvää elämää sekä normeja pidetään usein etiikan lähitermeinä, jotka selittävät hieman paremmin etiikan määritelmää. Etiikka jakautuu myös moneen alasuuntaukseen, josta yksi tämän työn kannalta tärkeimmistä on yritysetiikka, jota käsitellään tarkemmin hieman myöhemmin. Etiikalla tarkoitetaan samaa kuin termeillä siveysoppi sekä moraalifilosofia.

Perusajatukseltaan etiikan määrittely voi tuottaa ongelmia, sillä käsitteenä se ei ole kovin yksiselitteinen ja sitä voidaan tulkita monin eri tavoin. Etiikka on usein kytketty yksilön muuhun ajatteluun sekä sosiaaliseen tulkintaan niin vahvasti, että sen tarkka määrittely kärsii. (Kallio, Nurmi 2006, 75.)

Yksinkertaisesti etiikalla tarkoitetaan filosofian haaraa, joka tutkii moraalia ja sen toteutumista. Etiikan avulla voidaan etsiä vastauksia kysymyksiin, ”mikä on hyvä elämä?” sekä ”miten elää oikein?”. Etiikan katsotaan tutkivan hyvyyttä ja oikeitetehtäviä, joka helpottaa hieman etiikan määrittelyn ymmärtämistä. (Mitä on etiikka? Tekniikan Akateemistenliitto 2003.) Etiikan tarkoituksena on nostaa esiin moraalikäsitteitä yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä luoda perusteluja, joilla pyritään selittämään toiminnan tavoitteita ja päämääriä yritystoiminnassa (Rohweder 2004, 79).

2.1.2 MORAALI, ARVOT JA VASTUU

Moraali, arvot ja vastuu liittyvät keskeisesti ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Niitä voidaan käsitellä yleisesti mutta myös yritysmaailman näkökulmasta. Yleisesti moraalilla tarkoitetaan ihmisten käsityksiä hyvästä ja pahasta sekä oikeasta ja väärästä. Moraali kuuluu ihmisten jokapäiväiseen toimintaan ja se on täysin riippumaton laeista sekä asetuksista. Moraali pohjautuu sääntöihin, jotka määrittelevät ihmisten toimintaa yhteisöissä ja yrityksissä. Moraali voidaan myös ymmärtää ihmisten kykyä toimia vastuun asettamien rajojen vaatimalla tavalla. (Rohweder 2004, 78.)

Arvoilla tarkoitetaan asioita, jotka ihmiset kokevat heille tärkeiksi ja tavoittelemisen arvoiksi. Arvoihin liittyy myös keskeisesti ihmisten ihanteet ja toivomukset, jotka määrittelevät suunnan, miten asioiden tulisi olla. Arvot yhdessä moraalin kanssa ohjaavat ihmisten toimintaa oikeaan ja vastuulliseen suuntaan. (Vauhkonen 2007, 35.)

Arvojen muotoutumiseen vaikuttaa keskeisesti organisaatiossa toimivien jäsenten moraalit ja etiikka. Arvot ohjaavat yksilön toimintaa tilanteissa, joissa selkeää toimintatapaa ei ole. Näissä tilanteissa yksilön arvot ja moraalit kuljettavat

tilannetta oikeaan suuntaan. Arvot voidaan jakaa taloudellisiin sekä eettiisiin arvoihin. Taloudelliset arvot ovat niin sanottuja välinearvoja, jotka yrityksessä liittyvät taloudellisen tuloksen maksimointiin sekä taloudellisiin päätöksiin. Eettiset arvot määrittelevät ihmisten käsityksiä oikeasta ja väärästä. Eettiset arvot organisaatiossa määräytyvät yksilön ja yhteisön velvollisuuden sekä oikeudenmukaisuuden tunteen seurauksena. Tällä velvollisuuden ja oikeudenmukaisuuden tunteella tarkoitetaan ihmisten tuntemuksia muita ihmisiä sekä luontoa kohtaan. (Rohweder 2004, 79.)

Vastuulla tarkoitetaan velvollisuutta vastata jostakin asiasta, henkilöstä, toiminnasta ja teoista. Vastuu voi myös olla moraalista, taloudellista tai tiettyyn ammattiin kuuluvaa, joten vastuu voidaan näin mieltää henkilökohtaisena, organisaatiokohtaisena tai yhteisenä. (Juholin 2004, 18.)

2.1.3 YRITYSETIIKKA

Yritysetiikka on yksi etiikan alasuuntauksista. Tämän työn kannalta yritysetiikka näyttelee tärkeää roolia, sillä yritysetiikka on pohdintaa oikeasta ja väärästä yritysmaailman näkökulmasta. Yritysetiikka painii organisaation ja yksilön arvoihin liittyvien kysymysten parissa, lisäksi se helpottaa henkilöstöä päätöksenteossa ja luo painetta kehittää yhteisiä arvoja eettiseen suuntaan. Yritysetiikan sisältö painottuu yksilön arvoihin ja niiden muodostumiseen sekä yksilön tekemiin päätöksiin. Lisäksi yritysetiikan katsotaan tutkivan yritykselle tärkeiden sidosryhmien arvomaailmoja ja niiden kehitystä. (Könnölä ja Rinne 2001, 17 - 18.)

Organisaation kannalta yritysetiikan tärkeimpänä työkaluna voidaan pitää avoimia keskusteluja organisaation arvoista, näiden keskustelujen avulla pyritään kehittämään yksilöiden arvoja ja käsityksiä organisaation yhteisistä arvoista. Yritys muodostaa eettisen arvoprosessin ansiosta yhteiset arvot, joiden katsotaan vievän yritystä kohti vastuullista liiketoimintaa. Arvoprosessissa yritys muodostaa yhteiset arvot yritysetiikan työvälinein. (Könnölä ja Rinne 2001, 17 - 18.)

2.2 YRITYSVASTUUN HISTORIA

Suomessa yritysten yhteiskunnallinen vastuunotto voidaan selvästi jakaa eri vaiheisiin. Yritysvastuu näyttäytyi Suomessa ensimmäisen kerran 1870-luvulla vahvan teollistumisen aikoina, tästä voidaan käytännössä katsoa alkaneen vastuullisuuden huomioiminen yritystoiminnassa. Aikaa 1870-luvulta aina 1900-luvun alkuvuosikymmenille nimitetään historiassa patruunoiden vastuun ajaksi. Ajattelun taustalla oli huoli työntekijöiden työkykyyn ja sitoutumiseen liittyvistä asioista. Kehityksen kulkiessa eteenpäin seuraavana merkittävänä edistysaskeleena voidaan pitää 1950-luvun Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kehityksen alkamista, silloin alettiin kehittää mm. hyvinvoinnin eri osa-alueita sekä lainsäädäntöä entistä aktiivisemmin. Myös 1950-luvulla kehitettiin ensimmäisen kerran yhteiskunnan rahoittama palveluntuotanto, jolla oli tarkoitus siirtää vastuuta työntekijöiden hyvinvoinnista yrityksiltä yhteiskunnalle. Monilla uusilla yhteiskunnallisilla uudistuksilla pyrittiin varmistamaan työvoiman saatavuus, näin myös naiset pystyivät käymään töissä entistä paremmin, hoitovelvoitteiden vähentymisen seurauksena. (Juutinen & Steiner 2010, 28.)

Teollistumisen kehityksen seurauksena 1970-luvulla alettiin kiinnittää myös huomiota ympäristönkuormituksen aiheuttamiin haittavaikutuksiin. Vuonna 1968 perustettiin Rooman klubi niminen ryhmä, jonka tehtävänä oli pohtia ympäristöongelmia, luonnonvarojen riittävyyttä sekä energiakysymyksiä. Ympäristölainsäädännön kehittymisen myötä yrityksiltä alettiin vaatia vastuuta entistä voimakkaammin. Ympäristöön liittyvien asioiden huomioimisesta huolimatta nykymuotoinen ympäristöraportointi sai alkunsa vasta 1990-luvulla. Keskoa voidaan pitää edelläkävijänä ympäristöraportoinnissa, sillä se julkaisi ensimmäisen täysimittaisen ympäristöraporttinsa jo vuonna 1998. (Juutinen & Steiner 2010, 28 - 29.)

Vuosituhanen vaihteesta voidaan katsoa alkaneeksi niin sanottu yritysvastuun aikakausi. Ympäristöasioiden rinnalle yritykset alkoivat ottaa mukaan myös muita vastuun osa-alueita toimintaansa sekä raportointiin. Yritysvastuun mallin mukaisesti yritykset ottivat huomioon ympäristöasioiden lisäksi myös vastuun

sosiaaliset sekä ekologiset näkökulmat. Elinkeinoelämän keskusliitto julkaisi vuonna 2000 yrityksille suunnatun oppaan, joka sisälsi ohjeita yritysvastuuseen liittyen. Tätä voidaankin pitää merkkipaaluna kokonaisvaltaisemman yritysvastuun kehittymiselle. (Juutinen & Steiner 2010, 29.)

Nykyään kolmen ulottuvuuden mallin mukainen yritysvastuu on otettu yrityksissä ja organisaatioissa huomioon, mutta se ei kuitenkaan ole täysin integroitunut kaikkeen toimintaan yrityksessä. Liian usein yritysvastuu koetaan vain yritystoiminnan irralliseksi funktioksi. (Juutinen & Steiner 2010, 29.)

Yritysvastuun vaiheet on jaoteltu Suomessa seuraavasti:

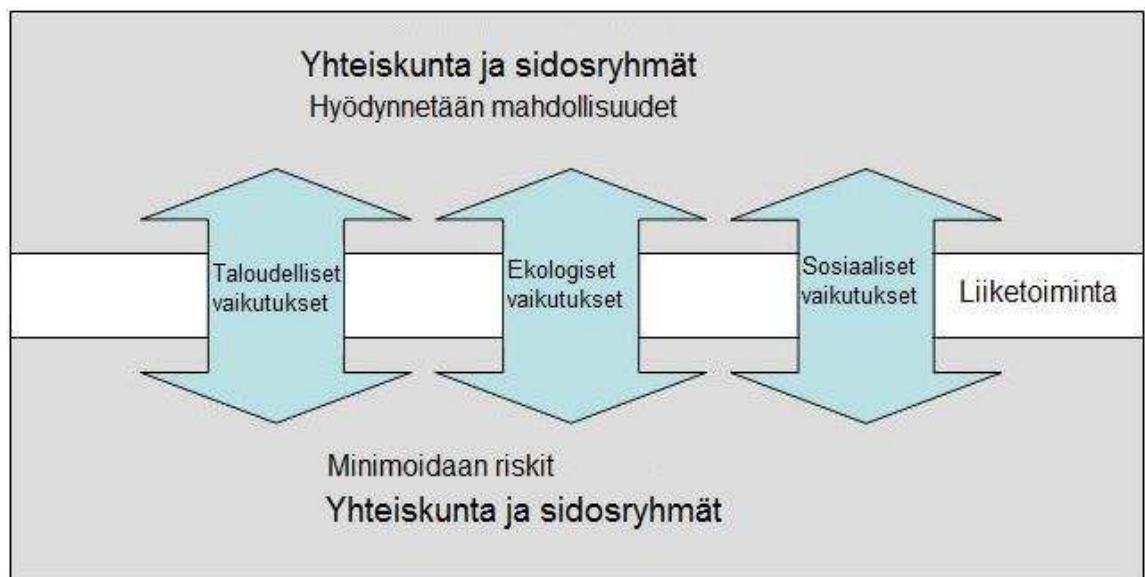
- Patruunoiden vastuun aika
- Hyvinvointipalveluiden kehittymisen aika
- Ympäristövastuun aika
- Liiketoiminnasta erillinen yritysvastuu
- Strateginen yritysvastuu
- Yritysvastuun periaatteiden integroituminen yritystoimintaan (Juutinen & Steiner 2010, 29.)

Tästä voimme päätellä, että yritysvastuu ei ole Suomessa nykymuotoisenaan kovinkaan vanha keksintö. Se on kehittynyt kokoajan eri tahojen puolesta ja tulee jatkossa kehittymään huomattavasti lisää. Ylimmän yritysjohtoon toivotaan ottavan yritysvastuun aktiivisesti yritysten toimintoihin mukaan, tällä tavoin voimme vakuuttua siitä, että yritysvastuu otetaan vakavasti organisaatioissa. Yritysvastuun tulevaisuus on pitkälle kiinni siitä, miten ylin johto tulee käsittelemään yritysvastuun asettamat haasteet organisaation toiminnassa. (Juutinen & Steiner 2010, 29.)

2.3 YRITYSVASTUUN ULOTTUVUUDET

Vastuullisuuden käsite jakaantuu kolmeen ulottuvuuteen, joita ovat taloudellinen vastuu, sosiaalinen vastuu sekä ekologinen vastuu. (Miksi tarvitaan vastuullista toimintaa? Elinkeinoelämän Keskusliitto 2006.) Kuviossa 1 Juutinen – Steiner kuvaavat hyvin mitä yritys vastuu kokonaisuudessaan on. Kuvioista näkee myös hyvin yrityksen liiketoiminnan suhteen yhteiskuntaan ja sidosryhmiin. Kuvioista on myös havaittavissa yritys vastuun kolme ulottuvuutta.

KUVIO 1. Mitä yritys vastuun on? (Juutinen – Steiner 2010, 21)

Yleisesti yritys vastuulla tarkoitetaan yritysten liiketoimintojen taloudellisia, ekologisia ja sosiaalisia vaikutuksia yhteiskunnalle ja sidosryhmille. Perusajatuksena on hyödyntää liiketoimintamahdollisuuksia vastaamalla yhteiskunnan ja sidosryhmien odotuksiin. Samalla on muistettava minimoida kyseisistä vaikutuksista aiheutuvat riskit, jotka kohdistuvat liiketoimintaan. Yksinkertaisesti hyödynnetään yhteiskunnan ja sidosryhmien tarjoamat mahdollisuudet ja samalla minimoidaan riskit. (Juutinen & Steiner 2010, 21.)

Yritys vastuusta ja vapaaehtoisesta yhteiskunnallisesta vastuusta, joka ylittää normaalit lait ja muut säädökset käytetään myös seuraavia käsitteitä: yritysten yhteiskuntavastuu, vastuullinen yritystoiminta, vastuullinen yrittäjäyys, kestävä kehitys sekä yritys kansalaisuus. (Yhteiskunta- ja yritys vastuun, Työ- ja elinkeinoministeriö 2009). Käsitteiden sekalainen käyttö vaikeuttaa myös omalta

osaltaan vastuun rajojen määrittelyä, sillä näitä kaikkia termejä käytetään hyvinkin epä johdonmukaisesti yrityksissä ja sidosryhmissä Rohweder 2004, 77). ”Kaikki mainitut käsitteet tarkoittavat pääosin samaa asiaa, vain vastuullisuuden laajuus ja syvyys vaihtelevat. Esimerkiksi yrityskansalaisuus-käsite sisältää ajatuksen yritysten vahvasta osallistumisesta yhteiskunnallisten ongelmien lievittämiseen.” (Yhteiskunta- ja yritysvastuu, Työ- ja elinkeinoministeriö 2009). Yrityksen tulee itse päättää mitä termiä se käyttää, sekä päätöksestä keskusteleminen on osa yritysvastuun kehittämisprosessin käynnistymistä. Keskustelut avaavat johdolle ja koko organisaatiolle perustelut termin valinnasta ja lisäksi ne helpottavat myöhempää viestimistä sidosryhmille. On suositeltavaa, että termiä käytetään organisaatiossa johdonmukaisesti. (Juutinen & Steiner 2010, 21.)

Yritysvastuuseen liittyy myös vahvasti kestävän kehityksen käsite. Kestävällä kehityksellä Gro Harlem Brundtlandin (1987) mukaan tarkoitetaan kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuuksia tyydyttää omia tarpeitaan. Ikään kuin maailma olisi lainassa omilta lapsiltamme. (Mitä on kestävä kehitys, Ympäristö.fi 2009.)

Kestävän kehityksen toteuttaminen luo yrityksille pohjan vastuulliselle yritystoiminnalle ja yritysvastuulle. Ilman kestävän kehityksen noudattamista yritys ei toimi vastuullisesti, sillä vastuullisuus on perusajatukseltaan aktiivista kestävän kehityksen toteuttamista. Kestävään kehitykseen kuuluu myös vahvasti taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöllisiä näkökulmia, joita se pyrkii kattamaan. On kuitenkin muistettava, että ilman vahvaa ja kilpailukykyistä taloutta yrityksen on vaikea päästä tilaan, jossa kaikki näkökulmat olisi hyvin toteutettu. Kilpailukykyisen ja vahvan talouden muodostumiseen tarvitaan myös ihmisten ja ympäristön huomioon ottamista, joten kaikki näkökulmat on otettava huomioon.

Yrityksen vastuullinen toiminta kiinnostaa eteenkin asiakkaita ja sidosryhmiä kuten aikaisemmin on jo todettu, mutta vastuullisuus on keskeinen arvo myös muille tärkeille tahoille. Näitä tärkeitä tahoja ovat omistajat, potentiaaliset sijoittajat, oma henkilöstö, tulevat työntekijät, verkostoyhteistyössä toimivat

kumppanit, viranomaiset, paikkakunnan asukkaat ja lähiyhteisöt, ammattiyhdistysliike, kansalaisjärjestöt, tiedotusvälineet ja kirkko. (Arvotieto – Ympäristö ja yhteiskuntavastuu, Arvo Finland 2010.)

2.3.1 TALOUDELLINEN VASTUU

Taloudellisella vastuulla tarkoitetaan yrityksen liiketaloudellisen kestävyuden ylläpitämistä sekä yrityksen sidosryhmiin vaikuttavien taloudellisten seikkojen huomioon ottamista. (Niskala ja muut 2009, 19.) Yrityksen on myös kyettävä vastaamaan sijoittajien tuotto-odotuksiin, sekä tuotettava yhteiskunnalle taloudellista hyvinvointia. (Vastuullisuuden on kolme ulottuvuutta: talous, ihmiset ja ympäristö. Elinkeinoelämän Keskusliitto 2006.) Taloudellinen vastuu voi olla joko välitöntä tai välillistä. Sidosryhmiin kohdistuvina vaikutuksina voidaan pitää suoria rahavirtavaikutuksia, kuten palkan maksua työntekijöille sekä verojen maksua yhteiskunnalle, tätä vaikutusta pidetään välillisenä vaikutuksena. (Niskala ja muut 2009, 19.)

Taloudellisen vastuun käsitteeseen liittyy keskeisesti yrityksen kannattavuus, kilpailukyky ja tehokkuus. (Niskala ja muut 2009, 20.) Lähtökohtaisesti nämä kolme termiä mahdollistavat yrityksen olemassaolon, sillä ilman kannattavaa ja kilpailukykyistä toimintaa yritys ei pystyisi toimimaan. Taloudellisen vastuun välillisellä muodolla tarkoitetaan yrityksen toiminnan kansantaloudellista merkitystä, esimerkiksi uusien innovaatioiden vaikutuksia yhteiskunnalle sekä toimintojen sijoituspäätöksiin liittyviä taloudellisia vaikutuksia. (Rohweder 2004, 97.)

Yhä enemmän yritykset ja sidosryhmät ovat alkaneet katsoa, ettei yrityksen tule tavoitella maksimaalista voittoa kaikin tavoin, vaan on alettu ymmärtää myös ekologisten ja sosiaalisten tavoitteiden kautta saatavaa uskottavuutta ja pitkän aikavälin taloudellista kannattavuutta. Yrityksen talouden hyvä tila luo myös pohjaa sosiaalisen ja ekologisen vastuun toteuttamiselle. (Rohweder 2004, 98.)

Yrityksen menestyminen maailmalla vaikuttaa myös keskeisesti taloudellisen vastuun toteuttamiseen, koska ulkomailla menestyvällä Suomalaisella

yrittäjällä on omat positiiviset vaikutuksensa kotimaisen talouden kehitykseen. Näin yritys omalla kansainvälisellä kilpailukyvyllä tuottaa yhteiskunnallista hyvinvointia kotimaassaan. Yrityksen taloudellinen kilpailukyky ei rajoitu ainoastaan kotimaan rajojen sisäpuolelle. Kansainvälinen kilpailukyky talouden kehityksen muodossa luo myös kansalaisille lisää hyvinvointia. Kansainvälisen kilpailukyvyn luominen vaatii kuitenkin hyvän pohjan kotimaisilla markkinoilla. (Taloudellinen vastuullisuus, Elinkeinoelämän Keskusliitto 2006.)

Yrityksen taloudelliseen vastuuseen liittyy myös vahvasti riskienhallinnan käsite, sillä yrityksen on tärkeä tunnistaa omaa liiketoimintaansa uhkaavat riskit. Kattavan riskienhallinnan omaavan yrityksen on helpompi ylläpitää taloudellista kannattavuutta ja kilpailukykyä. Riskienhallinnalla yritys pyrkii turvaamaan oman toimintansa jatkuvuuden. Lisäksi on tutkittu sijoittajien uskovan paremmin yhtiöihin, joiden riskienhallinta on hyvin hoidettua. Tutkimuksessa yli 60 prosenttia sijoittajista ei suostunut sijoittamaan yhtiöihin, joiden riskienhallintaa he pitivät riittämättömänä. Yli 80 prosenttia tutkimukseen osallistuneista sijoittajista, olivat valmiita maksamaan lisähintaan yhtiöistä, joiden riskienhallinta oli hoidettu tarkasti ja hyvin. (Taloudellinen vastuullisuus, Elinkeinoelämän Keskusliitto 2006.) Yritysvastuun periaatteiden liittäminen osaksi yrityksen toimintastrategiaa, auttaa yritystä tunnistamaan yhä paremmin nousemassa olevia riskejä. Tästä syystä yritys on yhä aktiivisemmin tekemisissä sidosryhmien, joiden kanssa normaalisti se ei olisi. Tämä omalta osaltaan parantaa yrityksen riskienhallintaa, joten yritysvastuuta voidaan jossain määrin pitää myös riskienhallinnan osana. (Juutinen & Steiner 2010, 78.)

Yhteenvetona yrityksen hyvä taloudellinen tila luo pohjan koko yritysvastuun toteuttamiselle. Lisäksi ilman hyvin hoidettua taloutta yrityksen on vaikea toteuttaa vastuun sosiaalisia ja ekologisia näkökulmia. Hyvin hoidettuna taloudellinen vastuu luo kilpailuetua ja parantaa sijoittajien kiinnostusta yritystä kohtaan. Omistajia ja sijoittajia erityisesti kiinnostaa talouden tilaan sekä taloudellisen vastuun toteuttamiseen liittyvät asiat. Lähes kaikki sidosryhmät ovat kiinnostuneita yrityksen taloudellisesta tilasta, joka omalta osaltaan luo yritykselle painetta kantaa omaa taloudellista vastuutaan yhteiskunnassa.

2.3.2 SOSIAALINEN VASTUU

Taloudellisen vastuun käsittelyn jälkeen on aika paneutua käsittelemään sosiaalisen vastuun käsitettä. Kuten aikasemminkin on jo todettu, sosiaalinen vastuu on yksi yritysvastuun kolmesta osa-alueesta. Sosiaalisen vastuun käsite liittyy yleisesti henkilöstöön ja sen hyvinvointiin sekä vastuuseen palveluista ja tuotteista. Sosiaalisen vastuun merkitys korostuu kun sitä mietitään menestymisen ja kilpailukyvyn näkökulmasta, sillä osaava, motivoitunut ja työssään viihtyvä henkilöstö on yrityksen yksi keskeisimmistä menestystekijöistä (Henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi, Elinkeinoelämän keskusliitto 2010). Mielikuva yrityksessä sosiaalisen vastuun kantajana on hyvinkin tärkeä toiminnan jatkuvuuden kannalta, sillä mitä tarkemmin sosiaaliset näkökulmat on yrityksessä otettu huomioon, sitä huokuttelevammalta yritys vaikuttaa nuorten työnhakijoiden silmissä. Yritys pyrkii turvaamaan toimintansa jatkuvuutta taloudellisen kannattavuuden kautta mutta myös osaavan ja nuoren henkilöstönsä myötä.

Lait määrittelevät monia sosiaalisen vastuun osa-alueita, esimerkiksi työntekijöiden sosiaaliturvaa sekä työterveyshuoltoa ja tuotevastuuta. Yrityksen oma vapaaehtoisesta sosiaalisen vastuun toiminta-alue on paljon laajempi kuin esimerkiksi taloudellisessa vastuussa ja ekologisessa vastuussa, joita lait määrittelevät paljon tarkemmin. Yrityksellä on tiettyjä lain sanelemia vastuita liittyen henkilöstöön ja hyvinvointiin, joita on noudatettava mutta yritykselle jää myös monia muita toiminta-alueita vapaasti itse toteutettaviksi. Tästä voimme päätellä, että vastuun rajojen määrittely näyttelee myös suurta roolia sosiaalisessa vastuussa. Yrityksen ylittäessä lakien minimivaatimukset, silloin sen katsotaan toteuttavan yritysvastuun määrittelemää sosiaalista vastuullisuutta. Yrityksen omaehtoisia sosiaalista vastuuta tukevia toimia ovat esimerkiksi työllistää maahanmuuttajia, tukea ikääntyvien työssä jaksamista, ottaa osaa korkeakoulujen tutkimustyöhön ja tukea sitä myös taloudellisesti. Yrityksen toimet, jotka lisäävät työhyvinvointia ja laadukkaan työelämän edistämistä

voidaan pitää sosiaalisena vastuullisuutena. (Yritysten sosiaalinen vastuu, Työ- ja elinkeinoministeriö 2008.)

Sosiaalisen vastuun käsite taloudellisen vastuun käsitteen tapaan jakautuu välittömään sekä välilliseen vastuuseen. Välitön sosiaalinen vastuu kattaa henkilöstön hyvinvointiin ja osaamiseen liittyviä asioita, lisäksi siihen kuuluu myös työntekijöiden kulttuurien sekä arvojen kunnioittamista. Välittömän sosiaalisen vastuun teemoja, jotka kohdistuvat työntekijöihin ovat mm. työhönotto, työturvallisuus ja työskentelyolosuhteet, työterveyshuolto ja muu työkyvyn ylläpito, henkilöstön tyytyväisyys ja työmotivaatio, henkilöstön koulutus ja muu työssä kehittyminen, palkitseminen, syrjimisen kieltäminen, kulttuurisen erilaisuuden hyväksyminen ja työsuhteen päättämiseen liittyvät kysymykset. (Rohweder 2004, 103.)

Henkilöstöön liittyvien asioiden lisäksi välittömän sosiaalisen vastuun piiriin kuuluu myös vastuu tuotteista ja palveluista, kuten on jo todettu. Tuotteisiin ja palveluihin kohdistuvia sosiaalisen vastuun teemoja ovat esimerkiksi, tuotteiden terveys- ja turvallisuusvaikutusten tunteminen, haitallisten aineiden välttäminen tuotannossa, asianmukaiset tuotemerkinnät ja muu tuotetiedon jakaminen, markkinoinnin ja mainonnan todenmukaisuus, kuluttajien valitusten järjestelmällinen käsittely sekä kuluttajansuojasta huolehtiminen sähköisessä kaupankäynnissä. (Rohweder 2004, 103.)

Sosiaalisen vastuun välillisessä muodossa paneudutaan toimintatapoihin ja yhteistyöhön yritysverkostossa. Välillinen vastuu koskee suhteita esimerkiksi asiakkaisiin ja liikekumppaneihin. Hyvien toimintatapojen muodostaminen on myös hyvin tärkeää sekä avoin kommunikaatio sidosryhmien välillä yhteistyön kehittämiseksi. Lisäksi välilliseen vastuuseen kuuluu myös alihankkijoiden, raaka-aine toimittajien ja urakoitsijoiden toiminnan arviointi, hyvästä tiedonkulusta huolehtiminen, lahjonnasta kieltäytyminen sekä teollis- ja tekijänoikeuksien kunnioittaminen. (Rohweder 2004, 103.)

Yrityksen omasta näkökulmasta sosiaalisella vastuulla on myös huomattavasti hyviä vaikutuksia, sillä pitkällä tähtäimellä sosiaalisen vastuun katsovan parantavan jopa yrityksen kannattavuutta ja kilpailukykyä. Sosiaalisen vastuun katsotaan myös mahdollistavan uusien sosiaalisten innovaatioiden

muodostumisen. (Taloudellinen ja sosiaalinen vastuu sekä ympäristövastuu, Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.)

2.3.3 EKOLOGINEN VASTUU

Yrityksillä on monia toimintatapoja, joilla on omat vaikutuksensa ympäristöön. Yritykset pyrkivät yhä enemmän toimimaan ekologisesti ja ovatkin ottaneet ekologisesti vastuulliset toimintatavat joka päiväisiin toimintoihinsa mukaan. Ympäristön tilaa aletaan ymmärtää yhä paremmin, sillä ilmastonmuutos ja muut ympäristöön liittyvät muutokset ovat alkaneet puhuttamaan ihmisiä yhä enemmän. Yrityksen toimintatapoja ympäristön suhteen säädellään erilaisten lakien ja säädösten avulla. Lait ja säädökset tulevat kansalliselta tai kansainväliseltä taholta ja niiden noudattaminen on yritykselle vähimmäisvaatimus. Vastuulliset toimintatavat edistävät luonnonvarojen sekä ympäristön säästävää ja tehokasta käyttöä. Toimintatapojen ansiosta esimerkiksi ympäristön saasteet voidaan pitää siedettävissä lukemissa. Yrityksillä on lakien ja säädösten lisäksi omia vapaaehtoisia sekä omaehtoisia toimia, joilla on positiivisia vaikutuksia ympäristöön. Tätä vapaaehtoisten ekologisten toimintatapojen kehittämistä ja noudattamista pidetään ekologisena vastuullisuuten. Kustannuksistaan huolimatta ekologisista toimintatavoista on yritykselle hyötä tulevaisuutta silmällä pitäen. Sen katsotaan parantavan yrityksen kilpailukykyä ja kustannustehokkuutta pitkällä aikavälillä. Lisäksi vastuullisella toiminnalla katsotaan olevan myös suuri merkitys yhteiskuntataloudellisesti sekä pitkällä, että lyhyellä aikavälillä. Toimintatapojen kehittyessä on mahdollista löytää uusia innovaatioita, joilla on myöhemmin positiiviset vaikutuksensa ympäristöntilaan. (Ekologinen vastuu, Työ- ja elinkeinoministeriö 2007.)

Taloudellisen vastuun tavoin myös ekologinen vastuu voidaan jakaa välittömään ja välilliseen vastuuseen. Välittömällä vastuulla tarkoitetaan yrityksen omasta toiminnasta johtuvia välittömiä ympäristöongelmia ja niiden riskienhallintaa sekä luonnonvarojen kestäväää käyttöä. Lähtökohtaisesti ekologisen vastuun suunnittelu alkaa yrityksessä raaka-aineiden sekä energian käytön tarkoituksenmukaisuuden valvonnasta sekä päästöjen määrän

minimoinnista. Yrityksen tulisi pyrkiä siihen kaikessa toiminnassaan ja välttämään suurta luonnon kuormitusta. Yritysjohdon tulee muistaa, että tavoitteilla tarkoitetaan koko toimintaketjua eli raaka-aineiden hankintaa, tuotantoa, tuotekehitystä, suunnittelua, kuljetusta, tuotteen kulutusta, kierrätystä sekä jätehuoltoa. Välillisen ekologisen vastuun merkitys on korostunut toimintojen ulkoistamisen lisääntymisen seurauksena. Ulkoistamisen merkitys korostuu kun yritys valitsee yhteistyökumppaneitaan, yrityksen tulee siis päättää mitä vastuullisia arvoja he vaativat yhteistyökumppaneiltaan. Ekologisen vastuun välillisillä vaikutuksilla tarkoitetaan juuri yrityksen yhteistyökumppaiden vaikutuksia ympäristöasioihin. Myös osallistuminen ulkopuolisiin ympäristöhankkeisiin koetaan yrityksen välillisenä ympäristövaikutuksena, joka luetaan myös yrityksen omiin vapaaehtoisin toimenpiteisiin ekologisen vastuun suhteen. (Rohweder 2004, 99.)

2.4 YRITYSVASTUUN EDUT JA HAITAT

Lähtökohtaisesti yritys vastuuseen panostaminen koetaan kilpailukykyä parantavana toimenpiteenä yrityksessä. Silloin kun yrityksen tuotteet ja palvelut vastaavat mahdollisimman kattavasti asiakkaiden sekä kuluttajien tarpeita, voidaan olettaa, että yritys pystyy pitämään asiakkaansa ja markkinansa huomattavasti paremmin. Tuotteiden ja palveluiden asiakaslähtöisyyden avulla yritys pystyy myös valtaamaan uusia asiakkaita sekä markkinoita tehokkaammin. On kuitenkin muistettava, että yrityksen tulee ymmärtää ennakoivasti sidosryhmien ja asiakkaiden tarpeita, jotta mahdollinen kilpailuetu saavutetaan. Yritysvastuun toimintatapojen avulla yrityksen on helpompi ennakoivasti ymmärtää sidosryhmien ja asiakkaiden vaatimuksia. Yritysvastuun katsotaan myös parantavan kilpailukykyä, koska yritys saa sitä kautta uusia asiakkaita, rahoittajia ja ammatitaitoista työvoimaa. (Juutinen & Steiner 2010, 40.)

Yritysvastuun noudattaminen tuo mukanaan myös monia muita positiivisia vaikutuksia. Yritysvastuu parantaa yrityksen verkostoitumista, jonka avulla yritys pystyy tuomaan sidosryhmien odotuksia ja negatiivisia signaaleja paremmin esiin yritystoiminnassaan. Lisäksi yritysvastuun katsotaan myös tehostavan

yrittäjien materiaalin sekä energian käyttöä, jolla voidaan saavuttaa kustannustehokkaampaa toimintaa. Kustannustehokkaan toiminnan katsotaan vaikuttavan suoraan yrityksen kulueriin pienentyvästi, joten yritykselle jää enemmän rahaa esimerkiksi toimintojen kehittämiseen. Sosiaalisten vaikutusten esimerkiksi arvojen toteuttamisen työelämässä, katsotaan vaikuttavan positiivisesti yrityksen johdon ja henkilöstön motivaatioon. Johdon ja henkilöstön motivaatiolla on merkittävä vaikutus yrityksen toiminnassa. Kaikki edut yhdessä, mahdollistavat yrityksen bisnesketteryuden kehittymisen, jonka kehityksen seurauksena on mahdollista saavuttaa uusia tuotteita ja markkinoita. Yrityksen maineen katsotaan myös parantuvan yritysvastuun toteuttamisen seurauksena. (Juutinen & Steiner 2010, 40.)

Keskuskauppakamarin vuonna 2009 toteuttamassa tutkimuksessa kysyttiin yritysjohdon kantaa vastuullisuuden hyödyistä eri asioissa. Tutkimus oli nimeltään yrityskulttuuritutkimus, jonka tulokset tukevat suoranaisesti edellä esitettyjä yritysvastuun etuja. Tutkimukseen vastanneista paljon tai melko paljon oli sitä mieltä että, yritysvastuusta koettiin olevan hyötyä asiakkaiden pysyvyydessä sekä yrityksen maineen parantumisessa ja henkilöstön motivaatiossa. Suuri osa tutkimukseen vastanneista tahoista oli suoraan, sitä mieltä, että yritysvastuu parantaa suoranaisesti yrityksen kilpailukykyä. (Juutinen & Steiner 2010, 42.)

Yritysvastuusta ei katsota yleisesti koituvan suuria haittoja yritykselle ja sen toiminnalle, mutta kuitenkin usein yritysvastuun aloittaminen asettaa yritykselle omat haasteensa. Yritysjohdon tulee suunnitella yrityksen toimintaa huomattavasti totuttua pidemmälle ajalle, joka voidaan kokea haasteena yritysjohdon sisällä. Lisäksi yritysvastuun aloittaminen työllistää henkilöstöä hieman enemmän, joka lisää hieman myös yrityksen henkilöstökustannuksia aluksi. Kuitenkin kustannukset tulevat takaisin yrityksen kilpailukykyyn parantumisen johdosta. Yritysvastuun katsotaan myös vaativan jatkuvia ponnisteluja yritykseltä, joka koetaan myös usein pieneksi haasteeksi. Haasteistaan huolimatta yritysvastuun toteuttaminen voi mahdollistaa yritykselle monien positiivisten asioiden sekä etujen saavuttamista. (Juutinen & Steiner 2010, 49.)

3 YRITYSVASTUUN RAPORTOINTI

Lähtökohtaisesti yritys vastuuseen liittyvällä raportoinnilla tarkoitetaan sitä, että yritys antaa kattavan selvityksen sen kestävästä kehityksestä edistämistä toimista yksittäisellä raportointikaudella. Raportoinnin tarkoituksena on tuottaa tietoa yrityksen vastuullisuudesta yrityksen ulkopuolelle mutta myös sisäiseen käyttöön. (Rohweder 2004, 211.)

Raportoinnin katsotaan näin toimivan viestinnän välineenä yrityksessä ja se myös muistuttaa hieman vuosikertomusraportointia. Raportoinnista tulee selkeästi selvittää seuraavat asiat: mitä yritys on tehnyt vastuun saralla raportointikauden aikana, miten toiminta on vaikuttanut kestävästä kehityksen prosessiin sekä mitä yritys tulee jatkossa tekemään sen aiheuttamille vaikutuksille. Yleisesti yritykset raportoivat vastuullisuuttaan erilaisin painetuin raportein sekä internetissä sivujen muodossa. (Rohweder 2004, 211.)

3.1 YRITYSVASTUURAPORTOINNIN KEHITTYMINEN

Vastuullisuuden raportoinnin voidaan katsoa alkaneeksi 1990-luvun alussa, silloin ensimmäisiä raporteja julkaisivat Rio de Janeiron ympäristökonferenssin aikoihin eri kemian- sekä metsäalan toimijat. Näihin aikoihin raportointi kohdentui ainoastaan ympäristöön liittyviin asioihin, joten tätä raportointia kutsutaan ympäristöraportoinniksi. Vähitellen myös sosiaaliseen vastuuseen liittyvät asiat alkoivat nousta esiin yhteiskunnallisissa keskusteluissa, minkä seurauksena yhä enemmän yritykset alkoivat raportoida myös sosiaalisen vastuun näkökulmaa raportoinnissa. (Rohweder 2004, 212.)

Vuonna 2003 vain muutama toimija Suomessa julkaisi kattavan yritys vastuuraportin, jossa otettiin huomioon kaikki kolme vastuun osa-aluetta. Nykyään edistyneimmät yritykset raportoivat taloudellisen raportoinnin lisäksi

myös ympäristövastuuseen sekä sosiaaliseen vastuuseen liittyviä asioita. Hieman ongelmalliseksi raportoinnin tekee vapaaehtoisuus, sillä ympäristövastuun ja sosiaalisen vastuun raportointi on yrityksille pääosin vapaaehtoista. Yritysten tulee ainoastaan raportoida ympäristölupiin liittyviä asioita, kuten päästöjen määrää viranomaisille. Lisäksi normaalissa tilinpäätöksessä raportoidaan myös sellasia ympäristöön liittyviä asioita, jotka kuuluvat tilinpäätökseen niiden taloudellisen luonteensa perusteella. (Rohweder 2004, 212.)

Suomalaisten yritysten raportoinnin kehitys noudattaa pääsääntöisesti kansainvälistä kehitystä, julkaistavien raporttien määrässä. Suomalaiset yritykset ovat kuitenkin alkaneet panostaa yhä enemmän vapaaehtoiseen raportointiin, sillä Suomessa julkaistavien vapaaehtoisten vastuuraporttien määrä on viime aikoina ylittänyt kansainvälisen keskiarvon. (Rohweder 2004, 212.)

3.2 RAPORTOINNIN TAVOITTEET JA HYÖDYT

Yritysvastuuraportoinnin tarkoituksena on lähtökohtaisesti antaa syvempää informaatiota yrityksen toiminnasta ja sen tämän hetkisestä tilanteesta. Raportointi antaa sidosryhmille lisää tietoa yrityksen vastuullisista toimista ja näin samalla ruokkii sidosryhmien tiedonnälkää. Sidosryhmät vaativat aktiivisesti yrityksiltä lisää tietoa yritysvastuusta ja sen tilanteesta. Sidosryhmille ei enää ainoastaan riitä, että asiat ovat erinomaisesti hoidettu ja kaikki näyttäisi olevan kunnossa, jos julkaistut tiedot yritysvastuusta eivät ole riittäviä. Yritysvastuuraportin julkaisua voidaan pitää yrityksessä strategisena päätöksenä, jonka tarkoitus on antaa uutta tietoa yrityksen toiminnasta ja etenkin luoda avoimuutta sidosryhmissä ja markkinnoilla. Raportoinnin koetaan olevan keskeinen väline, luottamuksen rakentamisessa sidosryhmien kanssa. Vastuuraportoinnin katsotaan olevan merkittävä väline myös viestittämään riskeistä ja mahdollisuuksista, jotka liittyvät yritysvastuun eri osa-alueisiin. Raportoinnin avulla voidaan myös tavoitella tehokkaampaa riskienhallintaa, joka auttaa yritysjohtoa ennakoimaan uhkia ja odottamattomia

tapahtumia yhä paremmin. Yrityksen tulee itse asettaa selkeitä tavoitteita omalle raportoinnilleen, jotta mahdolliset hyödyt realisoituisivat. Tavoitteiden asettamisen tekee vaikeaksi yritysraportoinnin hyötyjen vaikea mitattavuus, sillä niitä on erittäin vaikea arvioida perinteisten investointi- ja kannattavuuslaskelmien perusteella. (Niskala & muut 2009, 88.)

Raportoinnin yhtenä suurena hyötynä voidaan pitää yritysjohton ja sidosryhmien arviointikyvyn parantumista yrityksen arvon määrittelyssä. Yritysjohton ja sidosryhmien on näin helpompi määrittellä yrityksen arvoa aineettoman pääoman, osaamisen, sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun kautta. Vastuuraportointi laajentaa johdon näkemyksiä perinteisestä taloudellisesta raportoinnista, joka taloudellisen luonteensa johdosta ei kykene antamaan riittävän kattavaa kuvaa yrityksen toiminnasta ja tavoitteista. Lisäksi raportoinnin katsotaan kehittävän yrityksen johtoa ja strategisen työn jatkuvuutta. Yritysraportointi myös usein mielletään hyvin johdetun ja menestyvän yrityksen tunnusmerkiksi, joka omalta osaltaan voi parantaa yrityksen kilpailukykyä. Tämän seurauksena myös sijoittajien epävarmuus yritystä kohtaan vähenee huomattavasti. (Niskala & muut 2009, 88-89.)

3.3 RAPORTOINNIN TOTEUTTAMINEN

Raportointi toteutetaan yrityksissä usein monivaiheisena prosessina, johon raportointiohjeistot antavat varsinaiset suuntaviivat. Raportoinnin suunnittelu ja sen toteuttaminen ovat lähes poikkeuksetta yrityskohtaisia asioita. Monella eri tekijällä on myös omat vaikutuksensa raportoinnin toteuttamiseen yrityksessä. Lähtökohtaisesti toimintaympäristön ulkoiset paineet sekä yrityksen sisäiset omat tavoitteet määrittelevät suuresti raportoinnin toteuttamista. Ulkoisilla paineilla tarkoitetaan usein sidosryhmien sekä sijoittajien vaatimuksia raportoinnille. Sisäiset tavoitteet liittyvät usein yritys vastuuasioiden johtamiseen, seurantaan ja sisäiseen raportointiin liittyviin asioihin. Myös asiakkaiden tarjouspyyntöihin liittyvät kyselyt koetaan ulkoisiksi paineiksi. Raportointiin liittyä myös keskeisesti yritys vastuun johtaminen. (Niskala & muut 2009, 90.)

Ennen raportoinnin varsinaista aloittamista yrityksen tulisi määritellä oman toimintansa kannalta merkittävät yritys vastuun näkökulmat, strategiset tavoitteet sekä toiminnan kannalta tärkeimmät sidosryhmät. Määrittelyn avulla yrityksen on helpompi pohtia yritys vastuun merkitystä mutta myös sitä, millaisia johtamis- ja raportointiprosesseja yritys vastuun toteuttaminen ja kehittäminen siltä edellyttää. Raportoinnin toteuttamisen kannalta yrityksen sitoutuminen yritys vastuun noudattamiseen näyttelee myös suurta roolia, ilman täyttä sitoutumista vastuun asettamiin vaatimuksiin yrityksen on mahdotonta luoda kattavaa raportointiprosessia. Sitoutuminen yritys vastuuseen alkaa käytännössä siitä kun yritys tiedottaa yritys vastuun toteuttamisesta ulkoisesti ja sisäisesti. (Niskala & muut 2009, 90.)

Yritys vastuun johtaminen ja raportointi yhdessä muodostavat kokonaisuuden, jonka avulla yritys pystyy tuottamaan kattavan vastuuraportin. Johtamisprosessi ja raportointiprosessi tukevat siis toisiaan kaiken aikaa. Johtamisprosessilla tarkoitetaan sitä, että johto asettaa tavoitteet raportoinnille, suunnittelee toimintaa, toimii, seuraa tuloksia ja arvio toiminnan onnistumista. Kaikki alkaa siis tavoitteiden asettamisesta, jossa yritysjohto määrittelee tavoitteet raportoinnille. Suunnitteluvaiheessa johto selvittää ne toimenpiteet, jotka tulee suorittaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Suunnitelun aikana myös päätetään käytössä olevat tunnusluvut sekä niiden tavoitetasot. Toiminnalla tarkoitetaan yksinkertaisesti tavoitteiden mukaisten toimenpiteiden toteuttamista. Tulosten seuranta sekä toiminnan onnistumisen arviointi ovat kuitenkin keskeisin osa yritys vastuun johtamisprosessia. Tulosten arvioinnin seurauksena johtamisprosessia voidaan kehittää suuntaan, jossa se vastaa paremmin yritys vastuun merkitystä kohdeyritykselle. (Niskala & muut 2009, 90.)

Raportointiprosessi voidaan myös jakaa eri vaiheisiin. Raportointiprosessin vaihteita ovat: raportoinnin tavoitteiden määrittely, raportin suunnittelu, laadinta, jakelu, palautteen kerääminen sekä analysointi. Raportoinnin tavoitteiden määrittelyssä käydään läpi, mitä raportonnilta halutaan ja vaaditaan. Tavoitteiden määrittelyssä arvioidaan myös yrityksen valmiutta raportointiin sekä mahdollisesti päätetään kuinka paljon yritys on valmis panostamaan raporttiin rahallisesti. (Niskala & muut 2009, 91 - 92.)

Raportoinnin suunnittelussa yritys pyrkii laatimaan kattavan suunnitelman, jossa vastataan kaikkiin kysymyksiin raportin toteutuksesta. Suunnittelussa mietitään kuka vastaa raportin laadinnasta, kuinka tiedot kerätään ja kuka vastaa raportin varmennuksesta. Suunnitteluvaiheessa on tärkeää päättää raportin laadinnan aikataulu ja sen yksityiskohtainen sisältö. Raportin laadinnassa yritys pohtii miten hankittu tieto tulisi esittää mahdollisimman hyvin ja sidosryhmien tarpeiden mukaisesti. (Niskala & muut 2009, 91 - 92.)

Jakeluvaiheessa yrityksessä pohditaan kenelle raportti tullaan jakamaan ja missä ajankohdassa. Raportin kohderyhmä määrittelee hieman raportin julkaisu ajankohtaa, sillä jos kohderyhmänä on, sijoittajat ja omistajat tulisi raportti julkaista vuosikertomuksen yhteydessä esimerkiksi yhtiökokouksessa ja myös jakaa siellä osakkeenomistajille. Tilinpäätöksen yhteydessä julkaistu ja jaettu ulkoisen tahon varmentama raportti herättää yleensä luottamusta ja viestii yrityksen sitoutumisesta kestävästä kehitystä edistävään työhön. Raportointi on jatkuva prosessi, jota pyritään kehittämään kokoajan myös raportointikauden aikana. Lisäksi edellisten raporttien palautteiden pohjalta voidaan kehittää tulevaa raportointia kattavammaksi. Yhteenvetona yritysvastuun johtaminen luo yleiset valmiudet raportoinnille, johtamisprosessin kautta ja lisäksi raportointiprosessissa luodaan kongreettinen raportti johdolle yritysvastuun kehittämisen tueksi. (Niskala & muut 2009, 91 - 92.)

3.4 RAPORTOINTI OSANA TILINPÄÄTÖSTÄ

Toimintakertomus on osakeyhtiön hallituksen kertomus yhtiöstä tilinkauden aikana. Toimintakertomuksen tarkoituksena on antaa lisätietoja tilinpäätös tietojen lisäksi, sillä osa edellisistä tiedoista ei selvine suoraan tilinpäätöksestä. Toimintakertomus usein myös sisältää sellaista tietoa, joka oleellisesti vaikuttaa yhtiön tilan ja tilinpäätös tietojen arviointiin. Osa tilinpäätöksessä esitettävistä toiminnan tuloksen kannalta tärkeistä luvuista vaatii tuekseen myös muita tietoja, jota toimintakertomus pyrkii välittämään lukijalleen. Kuten aikaisemmin ilmeni toimintakertomus noudattaa omia sisältö- ja muotovaatimuksiaan.

Toimintakertomuksen laadinta velvoittaa ainoastaan suurempia tilinpäätösvelvollisia. (Niskala & muut 2009, 185.)

Toimintakertomuksen tulee sisältää selvitys yhtiön liiketoimintojen kehittymisestä alkaneen tilikauden ajalta. Lisäksi toimintakertomuksen tulee sisältää selvitys yhtiön tutkimus- ja kehitystoiminnan laajuudesta. Hallituksen tulee laatia selvitys yhtiön voittoa tai tappiota koskevista toimenpiteistä. Toimitankertomuksessa tulee esittää myös tilikauden aikana maksettujen palkkojen määrä sekä henkilöstön keskimääräinen luku tilikauden ajalta. (Toimintakertomus - taloussanakirja, Taloussanommat 2010.)

Suomessa yritysvastuuraporttien laatimiseen ei ole erillisiä lakisääteisiä vaatimuksia. Kuitenkin on alettu ymmärtää taloudellisen raportoinnin riittämättömyys kuvata yrityksen toimintaa laajemmin, jonka seurauksena on alettu miettiä yritysvastuuraportoinnin liittämistä tilinpäätöksen osaksi. Euroopan yhteisön komission vuonna 2002 laatimassa ehdotuksessa (KOM (2002) 259) esitetään, että tilinpäätös ja toimintakertomus eivät rajoittuisi ainoastaan kuvamaan yrityksen toimintaympäristöä ja taloudellista tilannetta. Vuonna 2003 Euroopan Unionin hyväksymän tilinpäätösdirektiivin modernisointi sääтели toimintakertomuksen sisältöä ympäristöä ja henkilöstö koskevien tietojen osalta. Myös Suomen kirjanpitolakia muutettiin vuonna 2004 kyseisten linjausten johdosta, vastaamaan EU:n uusia linjauksia toimintakertomuksen sisällöstä. Euroopan yhteisön komission tavoitteena on luoda järjestelmä, jonka tavoitteena on yhtenäistää erillisiä yritysvastuuraportteja ja tilinpäätöksiä. (Niskala & muut 2009, 166.)

Suomen kirjanpitolaki ja kirjanpitolautakunta (KILA) ohjeistavat yritysten toimintakertomuksissa, ympäristöraportointia sekä tietoja henkilöstöstä. Yritysten ympäristöasioita raportoidaan usein erillisissä yritysvastuuraporteissa mutta harvoin lakisääteisen tilinpäätösinformaation osana erillisinä erinään, koska niiden ei katsota olevan olennaisessa asemassa. Lisäksi yritys voi jättää pois tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta tietoja liittyen henkilöstöön ja ympäristöön mikäli ne eivät ole olennaisia asianomaisen kirjanpitovelvollisen

toiminnan kannalta. Usein kuitenkin yritykset julkaisevat nämä tiedot erillisessä yritysraportissa, vaikka niitä ei toimintakertomuksesta ole löydettävissä. (Niskala & muut 2009, 186.)

Toimintakertomuksesta tulee kuitenkin ilmetä toiminnan kannalta merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä, lisäksi kirjanpitovelvollisen tulee esittää henkilöstön keskimääräinen lukumäärä sekä palkkojen ja palkkioiden kokonaissumma tilinkauden ajalta toimintakertomuksessa. Kuitenkin loput henkilöstöön liittyvät informaatiot ja tunnusluvut ovat toimintakertomuksessa ainoastaan suositeltavia (Niskala & muut 2009, 188).

Yrityksen tulee varmistua erillisen yritysraportin laatiessaan, että kaikki siinä esitetyt tiedot ovat yhdenmukaisia yrityksen tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksen kanssa. Lisäksi erillisestä yritysraportista olisi suositeltavaa mainita yrityksen toimintakertomuksessa. Toimintakertomuksessa tulisi myös mainita, onko erillinen yritysraportti ulkopuolisen tahon varmentama. Ajallisesti toimintakertomus ja yritysraportti tulisi olla saman mittaiselta raportointikaudelta. Parhimmillaan hallituksen laatima lakisääteinen toimintakertomus ja vapaaehtoinen yritysraportti täydentävät toisiaan sekä antaa kattavan kuvan toiminnan vaikutuksista ja tulevaisuuden suunnasta. (Niskala & muut 2009, 206.)

4 YRITYSVASTUUN GRI-RAPORTOINTI

Global Reporting Initiative eli GRI on normisto, joka on luotu kansainvälisestä aloitteesta. Aloitteen tavoitteena on luoda kansainvälisesti yhteinen, tilipäättöraportointia vastaava toimintamalli yritysvastuun raportointiin erilaisille yrityksille ja organisaatioille. GRI:n avulla tavoitellaan tilaa, jossa yritysten ja organisaatioiden yritysvastuuraportointi on yhtä vakiintunutta ja etenkin vertailukelpoista kuin taloudellinen raportointi. Normiston kehittäminen alkoi vuonna 1997 YK:n ympäristöohjelman (UNEP) sekä Coalition for Environmentally Responsible Economies (CERES) – järjestön toimesta. Tavoitteena oli luoda ohjeisto, joka kerää yhteen eri raportointiohjeistoja ympäristö- ja yritysvastuuseen liittyen. Lisäksi tavoitteena oli luoda juuri kansainvälisesti hyväksytty kokoelma tärkeistä suosituksista ja ohjeistuksista. Tästä voidaan katsoa alkaneeksi GRI:n maailmanvalloitus. Normisto on saavuttanut hyvinkin nopeasti yleisesti hyväksytyyn asemaan maailmalla. Sidosryhmät ovat aktiivisesti osallistuneet normiston testaamiseen ja kehittämiseen. (Niskala & muut 2009, 93 - 94.)

Kaikki GRI-normiston mukaiset dokumentit on luotu keskeisten sidosryhmien kanssa yhteistyössä, joka mahdollistaa laajan hyväksyttävyyden, uskottavuuden sekä käyttökelpoisuuden. Keskeiset sidosryhmät tuottavat aktiivisesti uusia näkökulmia raportointiin, jota pidetään yleisesti merkittävänä asiana raportoinnin kehittämisen kannalta. GRI on erillinen organisaatio, joka muodostuu hallituksesta, sidosryhmäneuvostosta, teknisestä asiantuntijakomiteasta sekä sihteeristöstä. Organisaation pääpaikka on Amsterdamissa, Hollannissa. GRI-organisaatio on voittoa tavoittelematon säätiö, johon rahoitus tulee sen ulkopuolelta esimerkiksi erilaisten lahjoitusten ja tukirahojen muodossa. Erilaiset säätiöt, valtiot sekä yksityiset yritykset osallistuvat organisaation rahoittamiseen. Tulevaisuudessa GRI-organisaation tavoitteena on rahoittaa toimintaansa yhä enemmän erilaisten palveluiden ja

tuotteiden tarjonnalla, näitä palveluita ovat esimerkiksi tietopalvelut sekä maksullinen koulutus. (Niskala & muut 2009, 94.)

4.1 GRI-NORMISTON MUKAINEN RAPORTOINTI

Perusajatuksena GRI:n raportointiviitekehyksen tarkoituksena on toimia yritysten ja organisaatioiden taloudellisen, sosiaalisen sekä ympäristötoiminnan kansainvälisesti hyväksyttynä toimintamallina. GRI:tä on pyritty kehittämään suuntaa, jossa se kattaisi kaikki organisaatiot: koosta, toimialasta tai maantieteellisestä sijainnistaan riippumatta. GRI:n monimuotoisuus tässä suhteessa on saavutettu sidosryhmien aktiivisen yhteistyön ansiosta, sillä ilman sidosryhmien osallistumista näin laajan skaalan saavuttaminen olisi lähes mahdotonta. Tämä myös mahdollistaa lähes kaikkien erilaisten organisaatioiden soveltuvuuden GRI-normiston mukaiseen raportointiin. GRI:n tarkoituksena on myös ohjata hyvän yritysvastuuraportointi käytännön muodostumista sekä antaa kattavia ja tarkentavia selvityksiä erilaisten erityiskysymysten ratkaisuun. GRI pyrkii antamaan myös selkeät, yleisesti hyväksytyt ohjeet ja laskentaperusteet yritysvastuuraportoinnille. GRI:n ansiosta yritys pystyy antamaan riittävän kattavan kuvan toiminnastaan sekä tuloksistaan taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun osa-alueilla. Lisäksi ohjeisto mahdollistaa raporttien luotettavan vertailun yritysten välillä, joka helpottaa sijoittajia ja muita sidosryhmiä yritysten vertailussa. Vertailukelpoisuus on yksi GRI-normiston tärkeimmistä päämääristä raportoinnin suhteen. (Niskala & muut 2009, 94.)

Ensimmäinen versio GRI-normistosta julkaistiin maaliskuussa 1999, sen tavoitteena oli yhdistää yritys vastuun eri osa-alueita sekä yhdisti hajanaisia ohjeistoja ja suosituksia ympäristövastuuseen liittyen. Ensimmäinen versio normistosta oli tarkoitettu niin sanotuksi testiversioksi, jota yritykset voisivat kokeilla omassa toiminnassaan. Tavoitteena oli myös kehittää normistoa yritysten antamien raporttien ja palautteiden perusteella. Testauksien ja palautteiden perusteella ensimmäinen virallinen GRI-ohjeisto julkaistiin kesäkuussa 2000. Vuoden 2001 aikana raportointia kehitettiin eteenkin

tunnuslukujen osalta, työryhmän avulla tunnusluvuista muokattiin konkreettisia yritys vastuuta silmällä pitäen. Kestävän kehityksen kokouksessa syyskuussa 2002 julkaistiin päivitetty versio, joka sisälsi työryhmän päivittämät tunnusluvut. Vuonna 2002 GRI-ohjeisto sai myös EU:n hyväksynnän yritys vastuuraportoinnissa, EU:n komissio totesi tiedonannossaan GRI-ohjeiston toimivan myös Euroopan unionin osalta yritys vastuuraportoinnin käytännöissä. Tuorein versio normistosta on julkaistu vuonna 2006 lokakuussa. Tästä uudesta versiosta käytetään nimitystä G3-versio, joka on entistä käyttäjäystävällisempi sekä varmennuksen kannalta parempi versio kuin edeltäjänsä. Siihen on lisäksi sisällytetty yhä enemmän sijoittajia kiinnostavaa tietoa yrityksen vastuuraportoinnista. (Niskala & muut 2009, 96.)

4.1.1 GRI JA MUUT STANDARDIT

GRI on aktiivisesti yhteistyössä myös muihin yritys vastuun raportointia ohjaaviin tahoihin, jotka ovat määrittäneet omia ohjeistoja ja standardeja vastuuraportointiin liittyen. GRI:n lisäksi on myös muita tärkeitä asetuksia, ohjeistoja ja standardeja, joten on tärkeä selvittää mikä on näiden ohjeistusten suhde GRI:n kanssa. GRI:n tavoitteena on yhteisesti tukea myös muita standardeja ja ohjeistuksia aktiivisesti. Kuten aikasemmin on jo todettu, GRI:llä tarkoitetaan yleisesti hyväksytyä mallia yritys vastuun raportoinnille, jonka avulla yrityksen on mahdollisuus laatia kattava yritys vastuuraportti GRI-normiston mukaisesti. (Niskala & muut 2009, 100.)

Global Compact on YK:n aloitteesta perustettu standardi, joka on luotu yritys vastuun edistämiseksi. Sen tarkoituksena on kannustaa yritys johtoa noudattamaan ihmisoikeuksiin, työelämäoikeuksiin ja ympäristövastuuseen liittyviin periaatteisiin. Standardi sisältää myös veloitteen raportoinnista periaatteiden edistämiseksi. Yritys pääsee mukaan Global Compact periaatteisiin allekirjoittamalla sitoumuksen. GRI on erityisen hyvä työväline raportoida oman toimintansa tuloksia Global Compactin periaatteiden mukaisesti. GRI ja Global Compact ovat yhdessä sopineet ja suunnitelleet

ohjeen GRI:n soveltamisesta Compactin Communication on Progress – raportointiin. (Niskala & muut 2009, 100.)

OECD:n ohjeiden avulla korostetaan yritystoiminnan läpinäkyvyyttä. Lisäksi toimintaperiaatteiden noudattaminen korostaa toiminnan avoimuutta. Yritys voi vapaasti ottaa ohjeet käyttöönsä omassa toiminnassaan, lisäksi yritys voi GRI:n avulla raportoida ja tulkita OECD:n toimintaperiaatteita omassa raportoinnissa. OECD:n toimintaperiaatteet eivät edellytä raportointia. (Niskala & muut 2009, 100.)

AA1000 on standardi, joka sisältää yritysvastuun periaatteet sekä erilaisia prosessikuvauksia tavoitteiden asettamisesta, mittaamisesta ja raportoinnista. Standardi keskittyy erityisesti siihen miten yritysvastuu vaikuttaa sidosryhmiin. Yritys voi itse toteuttaa omat prosessinsa AA1000-standardin periaatteiden mukaisesti. Tämän avulla usein on mahdollista rakentaa erilaisia menettelytapoja sidosryhmävaikutukselle. AA1000-standardi tukee yrityksen tunnuslukujen määrittämistä sekä olennaisuuden määrittelemistä sidosryhmävaikutuksen avulla. GRI:n tarkoituksena on luoda kattavat tunnusluvut sekä antaa raportoinnille yhteiset rakenteet, sidosryhmävaikutuksesta huolimatta. (Niskala & muut 2009, 101.)

ISO14000 on järjestelmästandardi, joka on kehitetty erityisesti ympäristöasioiden hallintaan yrityksissä. Yrityksen on mahdollista rakentaa oma ympäristöjärjestelmänsä ISO14000 – standardin mukaisesti. Yritys voi myös sertifioida ympäristöjärjestelmän, josta tunnuksena ISO14000 ympäristösertifikaatti. (Niskala & muut 2009, 101.)

SA8000 on työelämän oikeuksiin keskittynyt standardi, jonka avulla yrityksen on helpompaa hallita henkilökuntaan liittyviä riskejä. Standardi liittyy vahvasti yrityksen sosiaalisen vastuun hallintaan. Standardin avulla yritys pyrkii rakentamaan sekä serfioimaan sosiaalisen johtamisjärjestelmänsä. Helpottaa yritysjohtoa arvioimaan työntekijöiden työoloihin liittyvissä asioissa. GRI:n avulla yrityksellä on täydet valmiudet raportoida kattavasti sidosryhmille työoloihin ja työelämän oikeuksiin liittyviä asioita. (Niskala & muut 2009, 101.)

ISO 26000 on valmisteilla oleva ISO-standardi, jonka tavoitteena on selkeyttää yritysvastuun raportointia. Tulevaisuudessa yritys voi rakentaa koko yritysvastuun hallintajärjestelmänsä standardin esittämien periaatteiden mukaisesti. Tämä ei kuitenkaan sulje GRI:tä mitenkään pois, sillä yritys saa GRI:n avulla selkeän mallin hallintajärjestelmän tuottamien tietojen raportointiin, kohdoryhmänä sidosryhmät. (Niskala & muut 2009, 101.)

4.1.2 GRI-OHJEISTON SOVELTAMINEN

GRI-ohjeisto muodostuu raportointiperiaatteista, perussisällöstä, toimintaindikaattoreista (tunnusluvut) sekä toimialakohtaisista ohjeistuksista. G3-ohjeistus sisältää yhteensä 79 toimintaindikaattoria, jotka sisältävät kaikki vastuun kaikki eri osa-alueet. GRI-ohjeistus jakautuu käytännössä kahteen eri osioon, joita ovat periaatteet ja ohjeistus sekä perussisältö.

Raportointiprosessi itsessään koostuu monesta erilaisesta osasta ja elementistä. Prosessin kolme tärkeintä osaa ovat: raportin sisältö, laatu ja rajaus, joita ensimmäinen osio käsittelee. Olennaisuus, sidosryhmätoiminta, kestävän kehityksen viitekehys sekä kattavuus määrittelevät raportin sisällön edellä mainittujen raportointiperiaatteiden avustuksella. Kun sisältö on tarkasti määriteltä, tulee määrittellä myös raportoitavan tiedon laatu käyttäen tasapainoisuus-, vertailukelpoisuus-, täsmällisyys-, oikea-aikaisuus-, selkeys- ja luotettavuusperiaatteita. Raportin sisällön määrittelyyn sekä tiedon laatuun löytyy GRI:stä omat testinsä. Osion loppu käsittelee raportoinnin rajausohjeita. Ohjeiston ensimmäinen osio määrittelee siis raportointiprosessiin liittyviä asioita. (Niskala & muut 2009, 106.)

Ohjeiston toinen osio määrittelee yritysvastuuraportin perussisällön. Perussisältö sisältää tietoja, jotka ovat tärkeitä organisaatiolle itselleen mutta myös sidosryhmille. Perussisältö jakautuu kolmeen eri osa-alueeseen, joita ovat organisaation kuvaus, johtamistapa sekä toimintaindikaattorit. Organisaation yleiskuvaukseen liittyy keskeisesti mm. yrityksen strategia, taustakuvaus sekä

hallintotapa. Toimintaindikaattoreilla tarkoitetaan tunnuslukuja, jotka muodostavat kattavan kuvan yrityksen taloudellisesta, sosiaalisesta ja ympäristötoiminnasta. GRI-normisto yleiskuvaukseltaan jakautuu siis kahteen eri osaan, jotka yhdessä mahdollistavat kattavan yritysvastuuraportin muodostumisen. GRI-ohjeiston mukainen raportti rakenteeltaan on samanlainen kuin ohjeiston perussisältö teemoineen, raportin rakenne kattaa perussisällön sellaisenaan. (Niskala & muut 2009, 107.)

4.1.3 GRI-RAPORTOINNIN PERIAATTEET

Kuten aikasemmin jo todettiin raportointiperiaatteet liittyvät raportin sisällön, laadun ja rajauksen määrittelyyn. Raportointiperiaatteet ohjaavat raporttia oikeaan suuntaan. Sisällön määrittely on erityisen tärkeässä asemassa raportin lopputulosta silmällä pitäen, sillä määrittelyn avulla pyritään luomaan tasapainoinen ja riittävä kuva organisaation toiminnasta ja sen vaikutuksista yrittäjästä osa-alueisiin. Laadunvarmistuksen periaatteilla on tarkoitus ohjata esitettävien tietojen tarkkuutta ja luotettavuutta lisäksi periaatteiden avulla pyritään luomaan vertailukelpoinen raportti sidosryhmien käyttöön. (Niskala & muut 2009, 110.)

Raportista tulee löytyä ne aihealueet sekä tunnusluvut, jotka kuvaavat mahdollisimman tarkasti organisaation taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia. Lisäksi raportista tulee ilmetä ne vaikutukset, jotka vaikuttavat sidosryhmien tekemiin arvoihin ja päätöksiin organisaatiosta. Laskennan tarkkuus ja yksityiskohtaisuus ovat keskeisessä asemassa (Niskala & muut 2009, 110.)

Organisaation tulee tuntea omat sidosryhmänsä ja raportoida miten se on ottanut huomioon sidosryhmien odotuksia ja vaatimuksia. Raportista tulee selvittää ne sidosryhmäyhteydet, joita on käytetty raportin muodostamiseen. Lisäksi raportista tulee selvittää organisaation toiminnan kannalta tärkeimmät sidosryhmät. (Niskala & muut 2009, 112.)

Raportin tulee kuvata riittävän hyvin organisaation suhdetta kestäväen kehityksen viitekehukseen. Raportista tulee selvittää organisaation oma näkemys kestävästä kehityksestä sekä toimista, joilla se pyrkii sitä noudattamaan. Lisäksi raportin tulee selvittää organisaation toiminnan maantieteellistä vaikutusta. (Niskala & muut 2009, 113.)

Raportin aihealueet, tunnusluvut ja raja-alueet tulee määrittellä siten, että ne kattavat riittävän hyvin organisaation vastuun kolme osa-alueella ja näin sidosryhmät pystyvät arvoimaan raportoivan organisaation toimintaa tietyn raportointijakson aikana. Raportin tulee kattaa kaikki organisaation toimet ja toiminnot tietyn raportointikauden aikana. (Niskala & muut 2009, 114.)

Laadunvarmistuksen periaatteita ovat tasapainoisuus, selkeys, täsmällisyys, oikea-aikaisuus, vertailukelpoisuus ja luotettavuus. Paljolti laadunvarmistukseen liittyvät periaatteet sisältävät samankaltaisia teemoja kuin mitä sisällönmäärittelyn periaatteet sisältävät. (Niskala & muut 2009, 116.)

Raportin tulee objektiivisesti kuvata toiminnan positiivisia mutta myös negatiivisia vaikutuksia, jotta toimintaa voidaan selkeästi arvioida. Lisäksi esittämistapa sekä tehdyt valinnat eivät saa vaikuttaa raportoidun tiedon tulkintaan harhaanjohtavasti. (Niskala & muut 2009, 116.)

Yksinkertaisesti raportin tulee olla mahdollisimman helppossa muodossa esitetty, kuitenkin tiedon yksityiskohtaisuutta vaarantamatta. Lähtökohtaisesti ajatellaan raporttien ensisijaisten käyttäjien omaavan peruskäsitteet laskentatoimesta sekä tilinpäätöksestä. (Niskala & muut 2009, 117.)

Esitettävän tiedon tulee olla riittävän täsmällistä sekä yksityiskohtaista. Yleisesti ajatellaan täsmällisyyden olevan luottamuksen perusta, jolloin tietojen virheisiin

ei kovin paljon ole varaa, kun ajatellaan sidosryhmien päätöksentekoa. (Niskala & muut 2009, 117.)

Raportit tulee tehdä säännöllisesti, jotta raportit ovat sidosryhmien käytettävissä sovittun ajankohdan mukaisesti (Niskala & muut 2009, 118).

Raportin tiedot tulee valita ja raportoida johdonmukaisesti, jotta sidosryhmät ja muut raportin käyttäjät voivat tarvittaessa vertailla raportin tuloksia muiden organisaatioiden toimintaan. Lisäksi raportti tulee olla vertailukelpoinen myös edellisiin raporteihin verrattuna, jotta vertailu onnistuu myös organisaation sisällä tietyllä raportointikaudella. Raportin tulee myös sisältää toimialakohtaisten liitteiden käytön tarvittaessa. (Niskala & muut 2009, 119.)

Raportin tietojen tulee olla kaikkien edellä mainittujen periaatteiden mukaisesti laadittu, jotta tiedon laatu ja olennaisuuden periaatteet täyttyvät. Ulkopuolinen varmennus sekä alkuperäiset lähteet lisäävät raportin luotettavuutta. (Niskala & muut 2009, 120.)

4.1.4 GRI:N TOIMINTAINDIKAATTORIT

GRI-ohjeisto sisältää toimintaindikaattoreita eli tunnuslukuja. Indikaattorit on jaettu kahteen eri ryhmään, pääindikaattoreihin sekä lisäindikaattoreihin. Pääindikaattorit ovat tunnuslukuja, jotka on luotu sidosryhmien kanssa yhteistyössä. Pääindikaattorit ovat olennaisia melkein kaikille raportoitaville organisaatioille sekä sidosryhmille, joten niiden julkaiseminen raportoinnissa on lähes välttämätöntä. Ainoastaan olennaisuusperiaatteen mukaiset epäolennaiset pääindikaattorit on mahdollista jättää raportoinnissa pois, kuitenkin lähtökohtaisesti pääindikaattorit esitetään raportoinnissa mahdollisimman laajasti. Pääindikaattoreista voidaan käyttää myös nimitystä avaintunnusluvut, lisäksi toimintaindikaattorit on jaettu vastuun osa-alueiden mukaisesti kolmeen eri ryhmään (taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen). Osa

GRI:n 79 tunnusluvusta perustuu aikaisempiin standardeihin ja ohjeistuksiin, esimerkiksi ISO-standardeihin. Toimintaindikaattorit ovat GRI-raportoinnin perustyökalut, jotka kuvaavat sanallisesti ja numeraalisesti yrityksen toimintaa. Osa indikaattoreista raportoidaan luonteensa johdosta ainoastaan analysoiden toimintaa, mutta esimerkiksi veden kulutus on helppo esittää numeroin kulutuksen mukaan. (Niskala & muut 2009, 139.)

Lisäindikaattoreilla puolestaan tarkoitetaan tunnuslukuja, jotka on luotu tarkentamaan raportointikäytäntöä. Lisäksi lisäindikaattorit liittyvät vahvasti kehitymässä oleviin raportointinäkökulmiin, jotka eivät ole välttämättä olennaisia kaikille organisaatioille. Yritykset kokevat lisäindikaattoreiden käytön tärkeäksi raportoinnin kehittymisen kannalta, sillä monesta lisäindikaattorista voi muodostua pääindikaattoreita tulevaisuudessa, täten voidaan mahdollistaa raportoinnin jatkuva kehittyminen. Lisäindikaattorit tuottavat tietoa niille sidosryhmille, joiden katsotaan olevan erityisen tärkeitä yritykselle. Lisäksi on olemassa toimialakohtaisia lisäindikaattoreita, joiden avulla pystytään tarkemmin tulkisemaan tietyllä toimialalla toimivien yritysten vaikutuksia., esimerkiksi finanssialalla on käytössä omat täsmentävät lisäindikaattorit. (Niskala & muut 2009, 139.)

Taloudellisen vastuun toimintaindikaattorit ovat tunnuslukuja, joilla on tarkoitus kuvata yritys vastuun taloudellista osa-aluetta paljon tilinpäätöstä laajemmin. GRI-ohjeisto sisältää yhdeksän eri indikaattoria taloudellisen vastuun tulkintaan, joita ovat EC1 – EC9. Tilinpäätöksen avulla pyritään kuvaamaan toiminnan tulosta ja yrityksen taloudellista asemaa, pääasiassa johdon ja omistajien tarpeita silmällä pitäen. Yritysvastuun taloudellisen vastuun raportointi kuitenkin keskittyy enemmän siihen, miten yrityksen toiminta vaikuttaa taloudellisesti keskeisiin sidosryhmiin. Tulkinnan keskeisenä ajatuksena on miten yrityksen toiminta vaikuttaa sidosryhmien taloudelliseen tilanteeseen, eikä niinkään yrityksen omaan taloudelliseen tilanteeseen. (Niskala & muut 2009, 140.)

GRI:n mukaan taloudellinen vastuu jaetaan kolmeen osa-alueeseen, jotka muodostavat taloudellisen vastuun tulkinnan kokonaisuuden. Osa-alueita ovat taloudellinen toiminta, markkina-asema ja välilliset taloudelliset vaikutukset.

Taloudellinen toiminta, kuvaa yrityksen toiminnan välittömiä vaikutuksia ja toiminnan tuottamaa lisäarvoa sidosryhmille. Markkina-arvo kuvaa yrityksen toiminnan vaikutuksia tietyillä markkinoilla, lisäksi sen avulla tarkastellaan yrityksen toiminnan vaikutuksia paikallisissa talouksissa. Yrityksen toiminnan välillisten vaikutusten osa-alueen avulla pyritään selvittämään, yrityksen toiminnan sekä liiketapahtumien laajempia vaikutuksia. (Niskala & muut 2009, 140.)

Ympäristövastuun toimintaindikaattoreilla pyritään kuvaamaan toiminnan vaikutuksia ympäristöön, mutta myös organisaation panoksia ja tuotoksia ympäristötoiminnassa. Indikaattoreiden avulla tarkastellaan materiaalien, veden ja energian kulutusta lisäksi indikaattorit selvittävät yrityksen toiminnan vaikutuksia päästöihin, maaperään, vesistöihin sekä jätteisiin. GRI-ohjeisto sisältää yhteensä 30 ympäristövastuuseen liittyvää toimintaindikaattoreita, jotka ovat numeroitu ohjeistossa EN1 – EN30. GRI:n avulla pyritään myös kuvaamaan yritysten palveluiden ja tuotteiden vaikutuksia ympäristöön. Ympäristömääräykset, kuljetukset sekä luonnon monimuotoisuus ovat myös keskeisessä osassa ympäristövastuun toimintaindikaattoreissa. (Niskala & muut 2009, 145.)

Sosiaalisen vastuun toimintaindikaattorien avulla pyritään kuvaamaan yrityksen toiminnan vaikutuksia ympärillä oleviin ihmisiin sekä yrityksen henkilöstöön. Sosiaalinen vastuu jakautuu GRI-normistossa neljään eri osa-alueeseen, joita ovat henkilöstö ja työolot, ihmisoikeudet, yhteiskunta ja tuotevastuu. Kaikki sosiaalisen vastuun toimintaindikaattorit perustuvat yleisesti hyväksytyihin säädöksiin ja ohjeistuksiin. Esimerkiksi henkilöstöä ja ihmisoikeuksia koskevat indikaattorit perustuvat YK:n ihmisoikeuksien julistuksen periaatteisiin sekä kansainvälisten työjärjestöjen ohjeistuksiin. Yhteiskunnallisten vaikutusten taustalla ovat säädökset ja ohjeistukset liittyen lahjontaan, korruptioon sekä reiluun kauppaan. Tuotevastuu keskittyy käsittelemään tuotteiden ja palveluiden laatuun ja turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä. GRI:stä löytyy 14 eri sosiaalisen vastuun tunnuslukua, jotka on numeroitu ohjeistossa LA1 – LA14 numeroin, lisäksi ihmisoikeuksiin liittyvät tunnusluvut ovat HR1 – HR9. GRI:ssä

raportoidaan myös yhteiskunnallisia vaikutuksia, jotka raportoidaan SO1 – S08 indikaattoreiden mukaisesti. (Niskala & muut 2009, 149.)

4.2 GRI-RAPORTOINNIN VARMENTAMINEN

Yritysvastuuraportoinnin vapaaehtoinen luonne asettaa omat haasteensa raporttien luotettavuudelle. Raporttien käyttäjät odottavat raporttien olevan luotettavia sekä kaikella tavalla uskottavia. Luotettavuutta pidetään uskottavan yritysvastuuraportin perusominaisuutena (Niskala & muut 2009, 207).

Usein yritys turvautuu ulkoiseen varmennukseen, oman raportin luotettavuuden varmistamiseksi. Raportin varmentaminen ei ole pakollista yrityksille, yritysvastuuraportoinnin vapaaehtoisuuden takia, mutta suositeltavaa. Myöskään GRI-normisto ei pidä ulkoista varmennusta pakollisena toimenpiteenä raportin luotettavuuden varmistamiselle. Varmentaja vakuuttaa yrityksen vapaaehtoisen raportin antavan kattavan sekä objektiivisen kuvan yrityksen toiminnan vaikutuksista yritysvastuun näkökulmiin. Lisäksi raportin varmentantavan tahon tulee olla pätevä ja täysin riippumaton yrityksen omasta toiminnasta. (Niskala & muut 2009, 211-212.)

5 TAPIOLA-RYHMÄ VUOSINA 2007-2009

Kappeleessa esitellään Tapiola-ryhmää sekä käsitellään yritys vastuuta ja sen raportointia Tapiola-ryhmän näkökulmasta. Tarkoituksena on kuvata Tapiolan toimintaa sekä Tapiola-ryhmän keskeisiä arvoja.

Kappaleessa käydään läpi Tapiola-ryhmän yritys vastuuta vuosien 2007 – 2009 ajalta. Lukijalle selvittää Tapiolan kannalta keskeiset yritys vastuun näkökulmat, joten kappale toimii johdantona kvalitatiiviselle tutkimukselle.

5.1 TAPIOLA-RYHMÄN ESITTELY

Tapiola-ryhmä on suomalainen yhtiöryhmä, joka tarjoaa vakuutus-, säästö-, sijoitus- ja pankkipalveluita kuluttajille ja yrityksille. Tapiola-ryhmä on yksi suomen johtavista finanssi- ja vakuutusalan toimijoista, jolla on pitkä historiansa aina vuoteen 1857 asti. Tapiola-ryhmän historia juontaa juurensa vuonna 1857 toiminnassa olleeseen Suomen Paloapuyhdistykseen. Tapiolan nimellä yhtiöryhmä on toiminut vuodesta 1982 asti, jolloin Auran ja Pohjan hallintoneuvostot päättivät fuusiosta. Vakuutusyhtiö Aura on perustettu vuonna 1917 ja Pohja vuonna 1909. (Tapiola pähkinänkuoressa. Tapiola-ryhmä 2011.)

Tällä hetkellä yhtiöryhmässä toimii kolme vakuutusyhtiötä sekä lisäksi pankki- ja sijoitusyhtiö. Vakuutusyhtiöitä ovat Vahinko-Tapiola, Eläke-Tapiola sekä Henki-Tapiola. Tapiola-ryhmän pankki- ja sijoitusyhtiöitä ovat Tapiola Varainhoito Oy sekä Tapiola Pankki Oy, joka perustettiin vuonna 2004. Tapiola Varainhoito Oy muodostui vuonna 2007, Tapiola Omaisuudenhoito Oy:n ja Tapiola Rahastoyhtiö Oy:n fuusioituttua. Lisäksi yhtiöryhmässä toimii Tieto-Tapiola Oy sekä kiinteistösijoituksia hoitava Kiinteistö-Tapiola Oy. (Yritys vastuuraportti 2009. Tapiola-ryhmä 2010, 6.)

Tapiola-ryhmän kaikki yhtiöt toimivat keskinäisyyden periaatteen pohjalta. Periaatteen mukaisesti asiakkaat eli vakuutusnottajat itse omistavat vakuutusyhtiöt, jotka omistavat muut ryhmässä toimivat yhtiöt. Ulkopuolisia sijoittajia ei ole, joten Tapiolan voitot on mahdollista käyttää asiakkaiden hyväksi, palveluiden ja etujen kehittämisen muodossa. Tapiola-ryhmällä on tällä hetkellä noin 1.2 miljoonaa omistaja-asiakasta. Tapiola-ryhmässä työskenteli vuonna 2009 hieman yli 3000 työntekijää, lisäksi Tapiola-ryhmä on suomen kolmanneksi suurin finanssitalo markkinaosuuksilla mitattuna. (Keskinäisyys Tapiolassa. Tapiola-ryhmä 2011.)

Lähtökohtaisesti Tapiolan toiminnan tavoitteena on tuottaa lisäarvoa omistaja-asiakkailleen laadun kautta. Tapiola panostaa aktiivisesti laadulliseen palveluiden kehittämiseen, jonka tavoitteena on kehittää palveluita kattavasti. Palveluita kehitetään yksityistalouksille, yrityksille, suurasiakkaille sekä yhteisöille. Tällä hetkellä Tapiolan palveluita saa yhteensä 170 toimipisteestä. (Tietoja Tapiolasta. Tapiola-ryhmä 2011.)

Tapiola pyrkii aktiivisesti olemaan yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa. Yhteistyön ja verkostoitumisen avulla saavutetaan lisähyötyä ja etuja asiakkaille. Tapiolalla on yhteistyöverkosto vakuutusalan toimijoista, kaikissa pohjoismaissa, mutta lisäksi muualla maailmassa toimii maailman laajuinen vakuutusyhtiöverkosto, jossa Tapiola aktiivisesti vaikuttaa. Suomessa Tapiolan yhteistyökumppaneita ovat mm. vakuutusyhtiö Turva, lisäksi Tapiola toimii yhteistyössä monien muiden vakuutusalan toimijoiden kanssa Suomessa ja kansainvälisesti. Kaikkien Tapiolan yhteistyöhankkeiden tarkoitus on tuottaa lisäarvoa omistaja-asiakkaille. (Yhteistyö. Tapiola-ryhmä 2011.)

5.2 YRITYSVASTUU TAPIOLASSA

Vakuutus- ja finanssitoiminnan keskeinen luonne kansantaloudessa luo painetta alalla toimiville yrityksille noudattaa vastuullisuuttaan toiminnassaan. Vakuutusyhtiöt tasaavat sattumanvaraista vahinkomenoa, joka helpottaa näin kuluttajajien sekä yritysten toimintaa. Vakuutusyhtiö toiminnallaan lisää

talouselämän vakautta sekä tehostavaa yritysten pääomien käyttöä. Merkittävä asema kansantaloudessa, lisää painetta suuren taloudellisen vastuun ohella aloittaa panostaminen myös muihin yritysvastuun osa-alueisiin. (Yritysvastuuraportti 2007. Tapiola-ryhmä 2007.)

Tapiolan tavoitteena on olla yritysvastuun edelläkävijä vakuutus- ja finanssialalla. Yritysvastuu ja vastuullisuus on yksi Tapiolan keskeisistä arvoista, lisäksi keskinäisyys yhtiömuotona asettaa omat haasteensa avoimuuden ja vastuullisuuden vaatimuksille, koska asiakkaat ovat myös Tapiolan omistajia. Tapiolassa yritysvastuu on kiteytetty sanontaan ”vastuu tavaksi”, joka on myös Tapiolan yksi kolmesta tärkeimmästä arvosta, lisäksi se kiteyttää hyvin Tapiolan ajatuksen yritysvastuusta ja vastuullisuudesta yleisesti. (Vastuullisuus. Tapiola-ryhmä 2011.)

Tärkeimpänä asiana voidaan pitää vastuullisuuden ja yritysvastuun olevan käytännön tekoja, jokapäiväisessä työskentelyssä. Lisäksi yritysvastuun halutaan olevan pysyvä osa Tapiolan toiminnassa ja siksi se on kirjattu Tapiolan strategiaan yhdeksi keskeiseksi linjaukseksi. Tapiola on laatinut omat vastuulupaukset asiakkaille, henkilöstölle, ympäristölle ja yhteiskunnalle. Vastuulupausten ajatuksena on kuvata käytännön toimintatapoja yritysvastuun toimien edistämiseksi. Vastuulupaukset ovat niin sanotusti käytännön työkaluja yritysvastuun ja vastuullisen toiminnan toteuttamiselle. Tapiolan ajatusmalli yritysvastuusta kattaa kaikki kolme yritysvastuun osa-aluetta kattavasti, jonka katsotaan olevan lähtökohta uskottavalle yritysvastuun toteuttamiselle. (Vastuullisuus. Tapiola-ryhmä 2011.)

Tapiolan tavoitteena on olla Suomen selväkielisin finanssitalo, lisäksi tavoitteena on parantaa tuotteiden ja palveluiden laatua, ymmärrettävyyttä ja selkeyttä. Tapiola haluaa toimia avoimmutta ja läpinäkyvyyttä noudattaen. Tapiola haluaa tulevaisuudessa ottaa omistajat sekä muut sidosryhmät yhä enemmän mukaan toiminnan, tuotteiden ja palveluiden kehitystyöhön. Tuotteiden ja palveluiden laatu ja toimivuus ovat tärkeässä roolissa, joten kehitystyö ja oman asiantuntemuksen kehittäminen ovat erittäin tärkeässä asemassa. Lisäksi Tapiola pyrkii tarjoamaan asiakkailleen yhä enemmän

vastuullisia valintoja sijoitus- ja vakuutustoiminnassa. (Vastuullisuus. Tapiola-ryhmä 2011.)

Tapiolassa esimiehiä kannustetaan aktiivisesti toteuttamaan vastuullista johtamista sekä arvioimaan työsuorituksia mahdollisimman tasapuolisesti. Vastuullinen johtaminen sisältää työntekijöiden motivoinnin sekä kannustamaan heitä vastuullisiin tekoihin. Tapiola kokee tärkeäksi työntekijöiden työhyvinvoinnin ja työssä jaksamisen turvaamisen, ja sitä pyritään lisäämään työn ja vapaa-ajan tasapainottamisen ja moninaisuuden kautta. Lisäksi Tapiola haluaa jokaisen työntekijän olevan tietoinen vastuullisuudesta omassa toiminnassaan. (Vastuullisuus. Tapiola-ryhmä 2011.)

Tavoitteena on myös vähentää toiminnan vaikutuksia ympäristölle ja ilmastolle. Tapiola pyrkii siirtämään toimintojaan sähköisen asioinnin piiriin sekä kehittämään ekologisia työtapoja yhä enemmän. Tapiola pyrkii ohjaamaan asiakkaitaan valitsemaan enemmän vastuullisia tuotteita ja palveluita. Tapiola osallistuu myös aktiivisesti keskusteluun ilmastonmuutoksesta, jota pyritään toteuttamaan ympäristöviestinnän ja neuvonnan kautta, sillä Tapiolalla riskienhallinnan ammattilaisena on siihen mahdollisuus. Asiakkaiden, henkilöstön ja sidosryhmien on tärkeää tietää ilmastonmuutoksen seurauksista ja sitä jarruttavista toimista mahdollisimman laajalti. Ympäristövastuun näkökulmat on otettu myös huomioon Tapiola-ryhmän toiminnassa. (Vastuullisuus. Tapiola-ryhmä 2011.)

Tapiola haluaa ottaa osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun jatkossa yhä enemmän. Tapiola haluaa vaikuttaa finanssilukutaitoon edistävästi yhteiskunnassa sekä osallistua kansalliseen ja kansainväliseen sidosryhmätyöhön. Tapiola ottaa osaa myös vastuullisuutta tukeviin kehityshankkeisiin. Tapiola haluaa myös oman vakavaraisuutensa avulla olla turvaamassa yhteiskunnallista vakautta, joka vaikuttaa omalta osaltaan suomalaisten arkeen. Yhteiskunnallisen vakauden säilyttäminen vaatii ennen kaikkea vakavaraisuutta mutta myös pitkäjänteistä taloudellista toimintaa sekä ennakoita yhteiskunnan muutoksia aktiivisesti. Tapiola haluaa aktiivisesti

vaikuttaa yhteiskuntaan oman vastuullisen toiminsa kautta edistäen yleistä hyvää. (Vastuullisuus. Tapiola-ryhmä 2011.)

Taloudellisen vastuun osa-alue on Tapiolan toiminnan kannalta keskeisessä osassa. Tapiolan on noudatettava vastuullisuutta sijoituksissaan etenkin puhuttaessa eläkkeistä. Eläke-Tapiolan sijoitusten vastuullisuus on ollut vahvana teemana jo useiden vuosien ajan Tapiolan toiminnassa. Eläke-Tapiolan sijoitustoiminnassa noudatetaan vuonna 2008 allekirjoitettuja YK:n vastuullisen sijoittamisen ohjeistuksia. Tapiolassa sijoitussalkku on analysoitu ilmastonmuutoksen näkökulmasta, joka edistää käytännön vastuullisuutta sijoitustoiminnassa. (Vastuullinen sijoittaminen. Tapiola-Ryhmä 2011.)

Taloudellisen vastuun näkökulmat on otettu hyvin huomioon kaikessa Tapiolan sijoitustoiminnassa. Tapiolan Varainhoito noudattaa myös vahvasti vastuullisuutta sijoituksissaan, joka omalta osaltaan edistää koko Tapiola-ryhmän taloudellisen vastuun toteutumista. Sijoituskohteiden vastuullisuuden arviointi helpottaa Tapiola Varainhoidon tärkeintä tavoitetta tuottaa asiakkailleen mahdollisimman suurta voittoa, asiakkaan valitseman riskitason mukaisesti. Tapiolan sijoittamisessa otetaan huomioon myös ympäristöön, yhteiskuntaan ja hyvään hallintotapaan liittyvät näkökulmat, joka omalta osaltaan edistää yritysvastuun toteutumista. (Vastuullinen sijoittaminen. Tapiola-Ryhmä 2011.)

Ympäristövastuu koetaan Tapiola-ryhmässä myös vastuullisen toiminnan osaksi. Vastuu ympäristöstä merkitsee Tapiolassa luonnonvarojen tehokasta ja säästävää käyttöä, riskienhallintaa sekä ympäristöasioiden huomioimista kaikessa toiminnassa ja päätöksenteossa. Puhdas, turvallinen ja terveellinen elinympäristö koetaan Tapiolassa tärkeiksi arvoiksi, joten Tapiola osallistuu aktiivisesti kestävästä kehitystä edistäviin toimiin, jotta nämä arvot olisi mahdollista säilyttää. Merkittävimmät välittömät ympäristövaikutukset, joita Tapiolan toiminta aiheuttaa ympäristöönsä ovat: energian kulutus, paperin kulutus, tavaroiden ja palveluiden hankinta, liikkuminen ja jätteet. Tapiola pyrkii aktiivisesti vähentämään omia ympäristövaikutuksiaan, sillä ympäristöasioiden huolellinen hoitaminen koetaan laatu- ja vastuullisuutena. Tapiolan pääkonttoritoiminnot ovat liittyneet Luonnonsäätiö WWF:n Green Office –

ympäristöjärjestelmään ja näin saavat käyttää myös järjestelmän tunnusta. Tapiolassa ympäristöasiat on jaettu kolmeen osa-alueeseen, joita ovat asiakkaiden ympäristöriskejä koskeva neuvonta ja riskienhallintapalvelut, kiinteistötoiminta sekä toimistotyö. (Vastuu ympäristöstä. Tapiola-ryhmä 2011.)

Tapiolassa sosiaalista vastuuta toteutetaan myös aktiivisesti. Henkilökunnalle tarjotaan jatkuvasti uusia oppimis- ja kehittymismahdollisuuksia oppia työn ohella. Tapiolassa tuetaan tehtävien kiertoa sekä stipendiaattitoimintaa. Tapiolassa halutaan korostaa, että vastuullisuus on kaikkien yhteinen asia ja tavoite. Henkilöstöä tuetaan aktiivisesti yritys vastuuseen liittyvissä asioissa. Työhyvinvoinnin ja motivaation merkitys koetaan myös Tapiola-ryhmässä hyvin tärkeäksi. Tapiolassa toteutetaan työhyvinvointitoimintaa, jota pyritään edistämään yhteistyöllä henkilöstöhallinnon, työterveyshuollon sekä työsuojelutoimijoiden kanssa. (Vastuu henkilöstöstä. Tapiola-ryhmä 2011.)

5.3 YRITYSVASTUURAPORTOINTI TAPIOLASSA

Tapiola-ryhmä on edelläkävijä alallaan yritys vastuuraportoinnissa, sillä se oli ensimmäinen toimija, joka aloitti yritys vastuuraportoinnin. Tapiola-ryhmä on julkaissut yritys vastuuraportteja jo vuodesta 2003 lähtien. Tapiolan yritys vastuuraportointi pyrkii kuvamaan vuoden keskeiset tapahtumat sekä täydentämään taloudellista raportointia. Tapiola-ryhmän yritys vastuuraportti kuvaa myös yhtiöryhmän vaikutuksia toimintaympäristöön sekä antaa täydentävää tietoa yhtiöryhmän toiminnasta. (Lehdistötiedote. Tapiola-ryhmä 2011.)

Raportointi on suunnattu omistaja-asiakkaille, keskeisille sidosryhmille, henkilöstölle ja Tapiolan toiminnasta kiinnostuneille. Yhtiöryhmä on historiansa aikana julkaissut seitsemän yritys vastuuraporttia vuosittain. Yritys vastuuraportointi on otettu Tapiola-ryhmässä vakavasti, se näkyy hyvin raporttien laadussa. Tapiolan keskeinen tavoite on olla finanssialan vastuullisuuden uskottavin toimija. (Lehdistötiedote. Tapiola-ryhmä 2011.)

Tapiolan yritysraportit on laadittu vuodesta 2006 GRI-normisto mukaisesti. Niissä on käytetty toiminnan kannalta keskeisiä toimintaindikaattoreita sekä seveltuvin osin finanssipalveluiden erityisindikaattoreita. Indikaattorit on valittu selkeästi kuvaamaan Tapiolan toiminnan kannalta keskeisiä yritys vastuun näkökulmia. Vuonna 2009 Tapiolan yritysraportointi vastuulupaukset ja asioita käsitellään nyt lupauksen näkökulmien mukaisesti. Olennaisinta Tapiolan yritysraportoinnissa on konkreettiset teot mutta itse raportoinnin katsotaan kuitenkin olevan silti edelleen tärkeässä asemassa kuvaamaan vastuullisuutta tarkemmin. Vuoden 2009 yritysraporttia ei ole tänä vuonna varmennettu, mutta sen laatimisessa on otettu huomioon edellisten vuosien varmentajien sekä palautteen antajien huomiot raportin laadun parantamiseksi. (Lehdistötiedote. Tapiola-ryhmä 2011.)

5.4 VASTUULLISUUSLUPAUKSET

Kattavan yritysraportoinnin lisäksi Tapiola-ryhmä on laatinut vuonna 2009 vastuullisuuslupaukset, jotka kattavat vuodet 2010 – 2012. Vastuullisuuslupauksen taustalla on ajattelu konkreettisista teoista, jotka edistävät vastuullisen toiminnan kehittymistä ja toteuttamista. Lisäksi vastuulupauksen avulla on helpompi seurata konkreettisesti toiminnan tuloksia yritys vastuun näkökulmasta. Tapiola-ryhmässä vastuullisuus sisältyy toiminta-ajatukseen, yhtiöryhmä arvoihin ja strategiaperustaan, lisäksi sen katsotaan kuuluvan osaksi normaalia joka päiväistä toimintaa. Vastuulupaukset on laadittu yhtiöryhmän sisällä erilaisissa työpajoissa. Tapiola-ryhmässä vastuullisuuslupaukset on jaettu neljään eri ryhmään yritys vastuun osa-alueiden mukaisesti, sillä ryhmät ovat asiakkaat, henkilöstö, ympäristö ja yhteiskunta. Jokaiselle osa-alueelle on laadittu omat lupaukset, jotka ohjaavat toimintaa kohti vastuullista päämäärää. Tulevaisuudessa vastuulupauksen kautta on helppo arvioida toiminnan onnistumisen tuloksia ja mahdollisia vastuullisuuden kehityssuuntia. (Vastuullisuus. Tapiola-ryhmä 2011.)

Lupaukset asiakkaille liittyvät vahvasti tuotteiden ja palveluiden laadun kehittämiseen sekä sijoitustoiminnan kehittämiseen, mutta myös vahvasti omistaja-asikkaiden mahdollisuuksiin olla mukana kehittämässä Tapiola-ryhmän toimintaa ja palveluita. Lisäksi Tapiola haluaa puhua asiakkaidensa kanssa samalla kielellä asioista. Henkilöstöä halutaan kannustaa aktiivisesti vastuulliseen johtamiseen sekä yhteisesti vastuullisuuteen. Työhyvinvointi on tärkeässä osassa myös Tapiolan vastuullisuuslupauksissa. (Yritysvastuuraportti 2009. Tapiola-ryhmä 2010.)

Yhteiskunnallisesti Tapiola-ryhmä haluaa olla aloitteellinen yritysvastuu vaikuttaja sekä vastuullisuuden edistäjä. Vakavaraisena toimijana Tapiola-ryhmä haluaa myös sitä kautta tukea yhteiskunnallista vakautta ja luoda sosiaalisesti hyvää. Tulevaisuudessa Tapiola haluaa painottaa yhä enemmän ympäristöriskien hallintaan sekä vähentää kuormaa ja saasteita ympäristölle, lisäksi Tapiola ottaa osaa yhä enemmän keskusteluun ilmastonmuutoksesta. (Yritysvastuuraportti 2009. Tapiola-ryhmä 2010.)

5.5 TAPIOLAN GRI-RAPORTOINTI

Vuoden 2007 yritysraportti sisältää näkökulmat yritysraporttiin kolmesta osa-alueesta, se sisältää näkökulmat taloudellisesta vastuusta, ympäristövastuusta sekä sosiaalisesta vastuusta. Raportti on laadittu kolmannen sukupolven kansainvälisen vuoden 2006 G3 GRI-standardin mukaisesti. Ohjeistuksen mukaan toimivan tahon tulee laatia määrämuotoinen ilmoitus raportin laajuustasosta. Tapiola itse on arvioinut raportin laajuuden olevan tasolla A+, jonka mukaan raportti sisältää kaikki G3-ohjeiston vaatimukset. Samaan lopputulokseen on myös päässyt PriceWaterhouseCoopers Oy, joka toimii raportin varmentajana. (Yritysvastuuraportti 2007. Tapiola-ryhmä 2007.)

Vuoden 2008 ja 2009 yritysraportteja ei ole varmennettu mutta niiden laatimisessa on käytetty edellisten vuosien varmentajien sekä palautteen antajien näkemyksiä ja palautteita. Yritysvastuuraportit on laadittu G3-ohjeiston

mukaisesti, lisäksi niiden laatimisessa on käytetty Tapiola-ryhmän toiminnan kannalta keskeisiä toimintaindikaattoreita sekä soveltuvin osin finanssialalla käytetyistä toimialaindikaattoreista. Tapiola on laatinut vuoden 2008 ja 2009 yritysraportit vuoden 2007 mallin mukaisesti, joten raportoinnin katsotaan edelleen täyttävän GRI:n A-vaatimustason. Toimintaindikaattorit on valittu keskeisyyden periaatteen mukaisesti raportoinnissa. (Yritysraportit 2008 ja 2009. Tapiola-ryhmä.)

Yritysraportit sisältävät myös tavoitteita ja arvioita tavoitteiden toteutumisesta GRI-normiston käytännön mukaisesti. Tavoitteiden asettamisen ansiosta yritys pystyy paremmin analysoimaan toiminnan tuloksia toiminsa vastuullisuudesta ja tulevaisuuden suunnasta (Yritysraportti 2008. Tapiola-ryhmä 2008).

5.5.1 TALOUDELLINEN VASTUU

Taloudelliset vaikutukset on jaettu Tapiolan yritysraporteissa välillisiin ja välittömiin. Toiminnan välittömiä vaikutuksia ovat toimet, jotka vaikuttavat taloudellisen menestymisen säilyttämiseen ja kehittämiseen. Näitä toimia ovat hyvinvoinnin tuottaminen, tehokkuus, kannattavuus ja muutoskyky. Välillisillä vaikutuksilla tarkoitetaan toimintojen vaikutuksia muihin yrityksiin ja ympäröivään yhteiskuntaan. Tapiola-ryhmässä välittömästi tuotettua lisäarvoa kuvataan yhtiöryhmän yhtiöiden liikevaihdon, liikekulutujen kehityksen, palveluostojen sekä yhteiskunnallisen tulojaon kautta. Taloudellisen toiminnan keskeiset vaikutukset on kuvattu toimintaindikaattoreiden avulla. Toimintaa on kuvattu keskeisten toimintaindikaattoreiden mukaisesti, jotka on valittu kuvaamaan Tapiolan toiminnan kannalta keskeisiä taloudellisen vastuun näkökulmia. (Yritysraportti 2007. Tapiola-ryhmä 2007.)

Yleisesti mutta myös Tapiolassa katsotaan taloudellisen vastuun toimivan yritystoiminnan kivijalkana, joka mahdollistaa muiden yritysraportin osa-alueiden toteuttamisen. Finanssitoiminnassa syntyvä taloudellinen vastuu on usein pitkäaikaista ja saattaa kestää jopa yli sukupolvien myös siksi Tapiola haluaa olla edelläkävijä omalla alallaan. Finanssialan toimijan kannalta yritysraportin

taloudellinen näkökulma on ilmeisen keskeinen. (Yritysvastuuraportti 2007. Tapiola-ryhmä 2007.)

5.5.2 SOSIAALINEN VASTUU

Tapiolassa sosiaalinen vastuu kattaa huolen työntekijäistä ja vastuullisista kumppanuus suhteista, mutta myös asiakkaista paljon tuotevastuuta ja kuluttajansuojaa laajemmin. Yritysvastuuraporteissa raportoidaan Tapiolan sosiaalista toimintaa, sosiaalisen vastuun toimintaindikaattoreiden mukaisesti. (Yritysvastuuraportit 2007 – 2009. Tapiola-ryhmä.)

Toimintaindikaattorit keskittyvät raportoimaan henkilöstöön, palveluihin, johtamiseen ja ihmisoikeuksiin liittyvissä asioissa. Tapiolan vuosien 2007 – 2009 yritysraporteissa on käytetty lähes samoja toimintaindikaattoreita ja ne on valittu kuvaamaan Tapiolan toimintaa mahdollisimman kattavasti tietyn raportointikauden aikana. Samoja toimintaindikaattoreita ei välttämättä ole käytetty, sillä olennaisuuden periaatteen mukaisesti toimintaindikaattoreita voidaan jättää raportoimatta, jos ne eivät ole olennaisia raportointikaudella. (Yritysvastuuraportit 2007 – 2009. Tapiola-ryhmä.)

5.5.3 EKOLOGINEN VASTUU

Vastuu ympäristöstä merkitsee Tapiolalle pyrkiä edistämään kestävä kehitystä kaikessa toiminnassa. Lupaukset ja tavoitteet ohjaavat käytännössä toimintaa, jonka tarkoituksena on säästää ympäristöä. Tapiolan toiminnan kannalta keskeisimmät välittömät ympäristövaikutukset aiheutuvat kiinteistöjen energiankulutuksesta, rakennuttamisesta, matkustamisesta, hankinnoista, paperin käytöstä ja jätteiden tuottamisesta. (Yritysvastuuraportti 2009. Tapiola-ryhmä 2010.)

Tapiolan yritysraportit sisältävät toimintaindikaattorit myös ympäristöön liittyvistä asioista. Toimintaindikaattorien avulla voidaan ymmärtää toiminnan kannalta keskeisimmät ympäristövaikutukset yhä paremmin. Tapiolan

ympäristövastuun tunnusluvut noudattavat myös GRI-ohjeistusta ja toimintaindikaattoreiksi on valittu toiminnan kannalta keskeiset indikaattorit. Näin pystytään kuvaamaan selkeästi Tapiolan toiminnan vaikutuksia ympäristöön. Vuosien 2007 – 2009 yritysraportteissa käytetään lähes samoja toiminnan kannalta keskeisiä indikaattoreita. (Yritysraportti 2009. Tapiola-ryhmä 2010.)

5.5.4 TOIMINTAINDIKAATTORIT VUONNA 2009

Tapiolan toiminnan kannalta oleelliset toimintaindikaattorit 2009:

EC1 Ogranisaation tuottama lisäarvo

EC2 Ilmastonmuutoksen taloudelliset vaikutukset

EC3 Eläketurvan kattaminen yrityksessä

EC6 Alueelliset hankinnat

EC8 Yleishyödylliset investoinnit ja palvelut

EC9 Muut epäsuorat taloudelliset vaikutukset

PR3 Palveluiden pakollinen informaatio

PR5 Asiakastyytyväisyyteen liittyvät käytännöt

LA1 Henkilöstöjakauma työsuhteen mukaan

LA2 Tiedot henkilöstön vaihtuvuudesta

LA4 Järjestäytyneiden työntekijöiden määrä

LA6 Henkilöstön edustus työterveys- ja turvallisuus elimissä

LA7 Työperäisten onnettomuuksien määrä ja sairauspoissaolot

LA10 Keskimääräinen koulutusaika hlö/v. jaettuna kategorioihin

LA13 Koko henkilöstön sukupuoli jakauma

LA14 Keskimääräinen palkkajakauma miesten ja naisten välillä

SO5 Poliittisten edustuspaikkojen määrä ja osallistuminen

EN1 Käytetyt materiaalit (painon mukaan)

EN3-4 Välitön ja välillinen energian kulutus

EN8 Veden kokonaiskulutus

EN16 Kasvihuonekaasujen kokonaispäästöt

EN22 Jätteiden kokonaismäärä jaettuna tyyppin ja jatkokäytön mukaan

EN26 Palveluiden ympäristövaikutukset kokonaisuudessaan

FS7 Tuotteet ja palveluita, jotka tuottavat sosiaalista hyötyä

FS8 Erityisten ympäristötuotteiden ja palveluiden kokonaisarvo

FS13 Palveluiden saatavuus haja-asutusalueilla

FS14 Vammaisten asiakkaiden pankkipalveluiden saatavuus

FS15 Vastuullisuus finanssipalveluiden myynnissä ja kehittämisessä

FS16 Aloitteet finanssilukutaidon parantamisessa yhteiskunnassa

Yritysvastuuraporteissa käytetyt toimintaindikaattorit kuvaavat hyvin Tapiola-ryhmän toiminnan kannalta keskeisiä yritysvastuun näkökulmia. Raportit luovat objektiivisen kuvan Tapiolan toiminnan kannalta keskeisistä vaikutuksista kaikkiin yritysvastuun osa-alueisiin. Vastuuraportit lisäksi ovat hyvin tasapainossa Tapiola-ryhmän näkemyksistä yritysvastuusta. (Yritysvastuuraportti 2009. Tapiola-ryhmä 2010.)

6 YRITYSVASTUU VUOSIEN 2007-2009 TILINPÄÄTÖKSISSÄ

Luvussa tutkitaan mitä yritys vastuun elementtejä on raportoitu Tapiola-ryhmän yhtiöiden tilinpäätöksissä vuosina 2007 - 2009. Tutkimus keskittyy tutkimaan tilinpäätöksiä pääasiassa yhtiöiden toimintakertomusten osalta, sillä toimintakertomus on yritys vastuun näkökulmasta keskeinen tilinpäätöksen osa. Tutkimuksessa otetaan myös hieman kantaa yhtiöiden vakavaraisuuteen ja riskienhallintaan, jotka ovat merkittävässä osassa puhuttaessa yrityksen taloudellisesta vastuusta. Yhtiöiden toimintakertomuksessa raportoituja asioita verrataan myös hieman erilliseen yritys vastuuraporttiin, lisäksi katsotaan miten GRI näkyy yhtiöiden toimintakertomuksissa.

Käsiteltävinä yhtiöinä ovat Tapiola-ryhmän yhtiöt, joita ovat Vahinko-Tapiola, Eläke-Tapiola, Henki-Tapiola, Kiinteistö-Tapiola, Tapiola Pankki ja Tapiola Varainhoito. Kaikki yhtiöiden tilinpäätökset käsitellään vuosien 2007 – 2009 osalta. Yhtiöt käydään läpi omina alaotsikoinaan. Vuodet käsitellään tekstissä kootusti, tilinpäätösten vuosittaisen samankaltaisuuden johdosta. Tilinpäätöksestä pyritään raportoimaan kaikki elementit, jotka ovat kytköksissä yritys vastuun kanssa. Luku on kirjoitettu Tapiola-ryhmän yhtiöiden tilinpäätösten pohjalta, jotka löytyvät Tapiola-ryhmän nettisivuilta sähköisessä muodossa. Tilinpäätökset on nähtävissä myös Tapiola-ryhmän pääkonttorilla, osoitteessa Revontulentie 7, Espoo.

6.1 VAHINKO-TAPIOLA

Vahinko-Tapiolan vuosien 2007 – 2009 toimintakertomuksissa on raportoitu asiakkaisiin ja asiakasetuihin liittyviä asioita. Toimintakertomuksissa on purettu auki Vahinko-Tapiolan asiakasmäärien kehitystä ja asiakastyytyvääisyyttä. Asiakastyytyvääisyys koetaan Tapiola-ryhmässä yleisesti tärkeäksi arvoksi ja lisäksi sen katsotaan olevan yksi vastuullisen toiminnan merkki.

Toimintakertomuksissa lisäksi kerrotaan kattavasti Tapiola-ryhmän asiakasetujen ja palveluiden kehittämisestä. Raportoidut tiedot asiakkaista ja asiakaseduista on selkeä yritys vastuun elementti, sillä osa näistä tiedoista on näkyvissä myös Tapiolan erillisissä yritys vastuuraportoissa, jotka on laadittu GRI-ohjeiston mukaisesti. Toimintakertomuksissa on raportoitu mm. asiakkaiden määrää, asiakasmäärän kehitystä, asiakastyytyvää sekä asiakasetuja eli kattavasti yritys vastuun näkökulmasta vastuuta asiakkaista. Vuoden 2008 toimintakertomuksesta löytyy myös tieto asiakasetujen kokonaismäärästä, joka kuvaa hyvin yhtiötä taloudellisen lisäarvon tuottajana asiakkailleen.

Vuoden 2007 toimintakertomuksessa kerrotaan myös, että Tapiola ja Väestöliitto ovat solmineet yhteistyösopimuksen. Yhteistyön taustalla on 9-18 vuotiaiden lasten ja nuorten vanhemmille tarkoitettu verkkosivu, jonka avulla vanhemmat saavat tietoa nuorten ja lasten kehityksessä. Tapiola katsoo lapsiperheiden tukemisen kuuluvan myös yritys vastuun piiriin. Lisäksi toimintakertomuksessa kerrotaan Tapiolan toimivan Suomen Punaisen Ristin aktiivisena tukijana, jonka tarkoituksena on tukea vanhempia ihmisiä. Toimintakertomuksessa raportoidaan myös Tapiola-ryhmän ja Suomen Luonnonsuojelu Liiton kolmivuotisesta yhteistyöhankkeesta, joka omalta osaltaan edistää kansalaisten tietoisuutta luonnosta ja sen suojelusta. Tietoja voidaan pitää merkittävinä yksittäisinä yritys vastuun elementteinä.

Vuosien 2007 – 2009 toimintakertomuksista on löydettävissä tiedot yhtiön taloudellisesta tilanteesta ja asemasta, tilinpäätöksen taloudellisen luonteensa johdosta. Osa näistä tiedoista on myös raportoitu erillisissä yritys vastuuraporteissa. Toimintakertomuksista on löydettävissä tiedot vakavaraisuudesta sekä tiedot maksettujen korvausten määrästä, tiedot ovat olennaisia taloudellisen vastuun näkökulmasta. Tietojen avulla pystytään selvittämään yhtiön tuottamaa lisäarvo yhteiskunnallisesti. Lisäksi tiedoilla kuvataan toiminnan taloudellisia vaikutuksia ja toiminnan vastuullisuutta. Toimintakertomukset sisältävät lakisääteiset tiedot henkilöstöstä ja palkkioista, mutta toiminnan kannalta epäolennaiset tiedot on jätetty raportoimatta. Henkilöstöstä on raportoitu mm. henkilöstön ikäjakauma sekä henkilöstön

koulutusjakauma. Myös ympäristötunnusluvut on jätetty olennaisuuden periaatteen mukaisesti raportoimatta.

Lakisääteisesti yhtiön tulee ilmoittaa toimintakertomuksessaan toiminnan kannalta oleelliset riskit ja epävarmuustekijät. Toimintakertomuksista on löydettävissä nämä lakisääteiset tiedot, jotka kuitenkin ovat oleellisia myös yritysvastuun näkökulmasta. Yritysvastuun katsotaan parantavan yrityksen riskienhallintaa sekä epävarmuustekijöiden tulkintaa, joten riskienhallintaa voidaan pitää myös toimintakertomuksessa yritysvastuun elementtinä. Riskienhallinta ja yritysvastuu tukevat toisiaan.

Kaikista kolmesta toimintakertomuksesta löytyy kappale nimeltä vastuullinen yritystoiminta, joka selvittää yhtiön kannalta keskeisiä näkökulmia yritysvastuusta. Kappale on myös tärkeä, sillä toimintakertomuksen olisi hyvä sisältää tieto lukijalle, jossa ilmoitetaan erillisen yritysvastuuraportin olemassa olosta. Kappaleessa esitellään Tapiola-ryhmän edellinen julkaistu yritysvastuuraportti sekä kerrotaan siitä hieman lisää. Kappaleessa on esitelty raportin laatimisessa käytetty ohjeisto, raportin laajuudentaso ja ulkoinen varmennus. Lisäksi kappaleessa käydään läpi Vahinko-Tapiolan kannalta oleellisia yritysvastuun näkökulmia.

Vakavaraisuutensa turvin Vahinko-Tapiola haluaa olla maan parhaisiin kuuluva vakuutusyhtiö taloudellisen vastuun näkökulmasta. Tämän avulla halutaan myös varmistaa pitkäjänteinen sijoitus- ja asiakasetupolitiikka. Sijoitustoiminnan tärkeitä arvoja ovat tuottavuus ja turvattuavuus, jotka omalta osaltaan edistävät taloudellisen vastuun toteutumista, lisäksi Vahinko-Tapiola sijoittaa ainoastaan kohteisiin, jotka eivät ole arvojen mukaan ristiriidassa yhtiön omiin arvoihin. Toimintakertomuksissa on myös raportoitu sosiaalisen vastuun sekä ympäristövastuun merkityksestä Vahinko-Tapiolalle. Sosiaalisen vastuun katsotaan olevan vastuuta ihmisistä, yhteisöistä sekä toimintaa yhteistyöverkoissa. Ympäristövastuun katsotaan olevan myös tärkeässä osassa Vahinko-Tapiolan toimintaa, vaikka vakuutusyhtiön toiminnan luonteen mukaisesti ympäristövaikutukset ovat hyvin vähäisiä. Toimintakertomusten kappale vastuullisesta yritystoiminnasta herättää lukijan kiinnostuksen Vahinko-

Tapiolan yritys vastuusta ja ohjaa lukijan tarkastelemaan Tapiola-ryhmän erillisiä yritys vastuuraportteja. Kappale selvittää lukijalle Vahinko-Tapiolan kannalta keskeiset yritys vastuun elementit.

Yhteen vetona Vahinko-Tapiolan vuosien 2007 – 2009 toimintakertomukset sisältävät suppeasti yritys vastuun vapaaehtoisia elementtejä verrattuna erilliseen yritys vastuuraporttiin, sillä lähtökohtaisesti ns. puuttuvat tiedot on raportoitu erikseen juuri yritys vastuuraporteissa. Tilinpäätöksen lukijalle kuitenkin tulee selviämään hyvin Tapiola-ryhmän näkemykset yritys vastuusta sekä yritys vastuun merkitys Vahinko-Tapiolan toiminnassa.

6.2 ELÄKE-TAPIOLA

Tarkasteltavana ovat Eläke-Tapiolan tilinpäätösten toimintakertomukset vuosina 2007 – 2009. Eläke-Tapiolan toimintakertomuksissa on myös raportoitu asiakkaisiin ja asiakasetuihin liittyviä asioita. Toimintakertomuksissa on raportoitu TYEL-vakuutusten määrää sekä TYEL-vakuutusten piirissä olevien työntekijöiden määrää, lisäksi toimintakertomuksissa on raportoitu tiedot asiakashyvitysten määrästä. Tietoja asiakkaista ja asiakashyvitysten määrästä voidaan pitää yritys vastuun elementtinä. Eläke-Tapiolan toiminnan luonteen mukaisesti lukijan on luonteva tietää TYEL-vakuutusten määrä raportointikaudelta, sillä Eläke-Tapiolan vastuullisuutta voidaan tulkita asiakkaiden määrän perusteella. TYEL-vakuutettujen määrän tasainen nousu kuvaa toiminnan onnistumista sekä lisää luottamusta eläkkeisiin liittyvissä asioissa.

Vuosien 2007 ja 2008 toimintakertomuksissa on lisäksi raportoitu maksettuja eläkkeitä sekä työhyvinvointipalveluita, jotka liittyvät myös keskeisesti yritys vastuuseen. Toimintakertomuksen kappaleessa on raportoitu mm. käsiteltyjen hakemusten määrää, korvausmenoja, eläkkeensaajien määrää sekä maksettuja korvauksia. Raportoidut tiedot liittyvät yritys vastuun taloudelliseen sekä sosiaaliseen vastuuseen, sillä luvut kuvaavat toiminnan tuottamaa lisäarvoa, toiminnan taloudellisia vaikutuksia sekä eläketurvan

kattamista yhteiskunnassa. Kappaleessa kerrotaan myös Eläke-Tapiolan työhyvinvointipalveluiden tarjoamasta palvelusta, joka on suunnattu työeläkeasiakkaille. Palvelun taustalla on halu edistää asiakasyritysten henkilöstön työhyvinvointia, palvelu tuottaa lisäarvoa asiakkaille sekä edistää yhteiskunnallisesti sosiaalista vastuuta työhyvinvoinnin kautta. Vuoden 2009 toimintakertomuksesta on löydettävissä myös vastaavat tiedot eläkkeistä sekä työhyvinvointipalveluista hieman eri tavoin jäsenneilyinä.

Toimintakertomukset sisältävät lakisääteiset tiedot henkilöstöstä ja palkitsemisesta. Toimintakertomuksissa on raportoitu henkilöstön keskimääräistä lukumäärää sekä ikä- ja koulutusjakaamaa. Henkilöstön palkitseminen on käsitelty myös kaikissa toimintakertomuksissa kattavasti. Henkilöstön määrä sekä palkitseminen liittyy keskeisesti yritysvastuun taloudelliseen sekä sosiaaliseen näkökulmaan. Henkilöstön määrä ja kehitys kuvaa toiminnan laajuutta sekä kehityksen suuntaa. Palkitseminen liittyy keskeisesti vastuuseen työntekijöistä ja työhyvinvointiin. Henkilöstön määrän kehittyminen lisää organisaation tuottamaa yhteiskunnallista lisäarvoa, lisääntyvien palkkakulujen toimesta. Lakisääteisyydestään huolimatta tiedot henkilöstöstä ja palkitsemisesta ovat yksi yritysvastuun elementti. Toimintakertomuksista löytyy myös tiedot henkilöstön eläketurvasta sekä eläkemenosta. Toimintakertomuksissa ei ole raportoitu ympäristövastuuseen liittyviä asioita, sillä toiminnan luonteen johdosta niiden ei katsota olevan oleellisessa asemassa. Vahinko-Tapiolan tapaan toimintakertomuksista löytyy tiedot riskienhallinnasta sekä liiketoiminnan uhkista.

Toimintakertomukset sisältävät Vahinko-Tapiolan tapaan kappaleen nimeltä vastuullinen yritystoiminta. Kappaleessa on käsitelty yleisesti Tapiola-ryhmän näkemyksiä yritysvastuusta ja vastuullisuudesta sekä esitelty raportointikauden yritysvastuuraporttia. Lisäksi kappaleessa on käsitelty yritysvastuun osa-alueita Eläke-Tapiolan näkökulmasta.

6.3 HENKI-TAPIOLA

Henki-Tapiolan toimintakertomuksissa muiden Tapiola-ryhmän yhtiöiden tapaan on esitetty tiedot asiakasmääristä, asiakastyytyväisyydestä sekä asiakaseduista. Tiedot viestittävät lukijalle Henki-Tapiolan taloudellisesta sekä sosiaalisesta vastuusta, joten tietoja voidaan pitää yritys vastuun elementtinä toimintakertomuksissa. Asiakasmäärien, asiakastyytyväisyyden sekä asiakasetujen lisäksi toimintakertomuksissa on julkaistu myös tiedot maksetuista korvauksista sekä asiakashyvityksistä, tiedot ovat myös keskeisiä taloudellisen vastuun elementtejä. Lisäksi toimintakertomuksista on tilinpäätösten taloudellisen luonteensa johdosta raportoitu mm. yhtiön tulosta, vakavaraisuutta, liikekustannussuhdetta sekä asiakkaille annettuja muita etuja, jotka kertovat lukijalle toiminnan kannattavuudesta, kilpailukyvyistä sekä tehokkuudesta, jotka ovat taloudellisen vastuun osa-alueita. Tapiola-ryhmän ajatuksena on varmistaa taloudellinen toiminta, joka mahdollistaa yritys vastuun edellytykset myös muilla osa-alueilla. Toimintakertomuksissa raportoidaan myös henkilöstön määrän, palkitsemiseen sekä riskienhallintaan liittyvät tiedot Vahinko-Tapiolan tapaan.

Toimintakertomukset sisältävät tiedot myös yhtiön yritys vastuusta, kappale ”Vastuullinen yritystoiminta” kertoo muiden yhtiöiden toimintakertomusten tavoin tiedot Tapiola-ryhmän erillisestä yritys vastuuraportista sekä Henki-Tapiolan toiminnan kannalta keskeiset yritys vastuun näkökulmat. Kuten aikaisemmin on todettu, toimintakertomuksessa olisi hyvä ilmoittaa lukijalle erillisestä yritys vastuuraportista ja näin on myös toimittu Henki-Tapiolan toimintakertomusten osalta.

Henki-Tapiolan yritys vastuun perustuu hyvin pitkälti taloudelliseen ja sosiaaliseen vastuuseen muiden ryhmän yhtiöiden tavoin. Sosiaalinen vastuu on määritelty vastuuna henkilöstöstä ja asiakkaista, mutta myös yhteiskunnasta. Taloudellisen vastuun katsotaan olevan keskeinen osa vastuullista toimintaa, joka luo perustan yritys vastuun muille näkökulmille. Ympäristövastuu on käsitelty Henki-Tapiolassa asiakaspalvelun, toimistotyön sekä kiinteistöomistuksien näkökulmasta. Ympäristövastuuta pyritään aktiivisesti

kehittämään vaikka toiminnan suorat ympäristövaikutukset ovat hyvin vähäiset, toiminnasta aiheutuu ainoastaan epäsuoria ympäristövaikutuksia asiakassuhteiden kautta. Henki-Tapiolan katsotaan myös tuottavan sosiaalista vastuullisuutta, sillä yhtiö tarjoaa mahdollisuutta sosiaaliturvan täydentämiseen vapaaehtoisten vakuutusten avulla. Henki-Tapiolassa toiminnan tulos käytetään asiakasetuihin, maksualennuksiin sekä vakavaraisuuden kartuttamiseen toiminnan riskien pienentämiseksi.

Yhteenvetona voidaan sanoa Henki-Tapiolan toimintakertomuksista, että ne noudattavat samaa kaavaa sisällöltään kuin muiden Tapiola-ryhmän yhtiöiden toimintakertomukset ja sisältävät hyvin pitkälti samat yritysvastuun elementit. Henki-Tapiolan toimintakertomukset kertovat lukijalle oleelliset tiedot vastuullisesta toiminnasta lukijalle, lisäksi ohjaavat lukijan halutessaan tutkimaan Tapiola-ryhmän yritysvastuuta tarkemmin. Toimintakertomuksissa raportoidut tiedot eivät sisältäneet GRI-tunnuslukuja. Toimintakertomusten tiedot eivät kuitenkaan olleet ristiriidassa erillisen yritysvastuuraportin kanssa.

6.4 KIINTEISTÖ-TAPIOLA

Toiminnan laajuuden sekä luonteen johdosta Kiinteistö-Tapiolan toimintakertomukset ovat huomattavasti suppeampia kuin esimerkiksi Henki-Tapiolalla. Toimintakertomuksissa on raportoitu henkilöstön määrä sekä tietysti palkat ja palkkiot on löydettävissä tuloslaskelmista, josta voidaan päätellä organisaation tuottamaa lisäarvoa. Lisäksi tuloslaskelmasta on löydettävissä tuloverojen osuus, jotka myös omalta osaltaan koetaan yhteiskunnallisesti vastuullisena. Toimintakertomuksissa on raportoitu yhtiön toiminnan tulos, omavaraisuusaste sekä liikevaihto, jotka ovat keskeiset taloudellisen vastuun tunnusluvut.

Vuoden 2009 toimintakertomuksessa on raportoitu vastuusta asiakkaille. Kiinteistö-Tapiolan suurin yksittäinen vastuu on kiinteistöt ja niiden tuottojen turvaaminen pitkällä tähtäimellä. Kiinteistö-Tapiolan on pystyttävä olemaan vastuussa sijoitusasiakkailleen kiinteistöistä, sillä toimitilat ovat yritykselle

elintärkeät. Taloudellinen vastuu katsotaan Kiinteistö-Tapiolassa koostuvan luotettavana vuokraisäntänä toimimisesta sekä kasvun kehityksen varmistumisesta.

Henkilöstöstä Kiinteistö-Tapiolan toimintakertomuksissa on raportoitu henkilöstön määrä sekä palkkojen ja palkkioiden määrä tilikauden ajalta. Lisäksi toimintakertomuksissa kerrotaan Kiinteistö-Tapiolan noudattavan Tapiola-ryhmä yhteistä henkilöstöpolitiikkaa, joka tähtää henkilöstön hyvinvointiin sekä ammatilliseen kehittämiseen. Toimintakertomuksissa ei ole löydettävissä erillistä kappaletta yritysvastuusta.

Kiinteistö-Tapiolan toiminnan kannalta keskeinen yritysvastuun näkökulma on taloudellinen vastuu sekä ympäristövastuu. Kiinteistö-Tapiola haluaa profiloitua tulevaisuudessa ympäristövastuulliseksi toimijaksi. Kiinteistö-Tapiola kehittää aktiivisesti ratkaisuja, jotka auttavat parantamaan sijoittajien sekä asiakkaiden näkemyksiä ympäristövaikutuksista.

Yhteenvedona Kiinteistö-Tapiolan toimintakertomukset sisälsivät paljon suppeammin yritysvastuun elementtejä aiemmin käsiteltyihin yhtiöihin verrattuna. Lisäksi toimintakertomuksista ei löytynyt muiden yhtiöiden tapaan kappaletta ”vastuullinen yritystoiminta”, joka helpottaa lukijaa yritysvastuun ymmärtämisessä sekä ohjaa lukijan Tapiola-ryhmän erillisen yritysvastuuraportin luo.

6.5 TAPIOLA PANKKI

Tapiola Pankin vuoden 2009 toimintakertomuksen alussa on toimitusjohtajan katsaus, jossa raportoidaan laajasti yritysvastuun näkökulmia Tapiola Pankin toiminnassa. Katsaus sisältää yritysvastuun taloudellisia, sosiaalisia ja ekologisia näkökulmia. Taloudellisen vastuullisuuden loistavana esimerkkinä voidaan pitää Tapiola Pankin tulosta vuonna 2009, sillä pankki pystyi epävarmassa taloustilanteessa luomaan erittäin hyviän taloudellisen tuloksen. Lisäksi Tapiola Pankin asiakasmäärä kasvoi huomattavasti, joka osittain selittyy

palvelukokonaisuuden edullisuutena mutta myös omistaja-asiakkaan asemaan palveluiden kehittämisessä. Tapiola Pankki pyrkii Tapiola-ryhmä arvojen mukaisesti lisäämään palveluiden laatua, ymmärrettävyyttä sekä läpinäkyvyyttä, joka omalta osaltaan mahdollistaa vastuullisen toiminnan kattavan toteutumisen. Tapiola Pankin toiminnassa on huomioitu myös vihreitä arvoja, joita on toteutettu palveluiden sähköistämisen kautta, mutta myös luotonannon välttämisenä ympäristöä rasittaville hankkeille. Yhteenvetona vuoden 2009 toimituskertomuksen sisältämän toimitusjohtajan katsaus, sisältää kattavasti yritys vastuun näkökulmat. Toimitusjohtajan katsaus kiteyttää hyvin Tapiola Pankin toiminnan kannalta tärkeät yritys vastuun elementit.

Vuosien 2007 – 2009 Tapiola Pankin toimintakertomukset eivät varsinaisesti sisällä erillistä kappaletta yritys vastuusta, joka on löydettävissä useimpien Tapiola-ryhmän yhtiöiden tilinpäätöksistä. Toimintakertomuksissa kuitenkin ilmoitetaan Tapiola Pankin osallistuvan Tapiola-ryhmän vastuullisen yritystoiminnan toimikuntaan. Vuoden 2009 toimintakertomus sisältää yritys vastuun näkökulmia vuosien 2007 ja 2008 toimintakertomuksia laajemmin. Vuosien 2007 ja 2008 toimintakertomuksissa on kuitenkin raportoitu asiakkaisiin ja asiakasetuihin liittyviä tietoja, joita voidaan pitää yritys vastuun elementtinä. Toimintakertomukset sisältävät lakisääteiset tiedot henkilöstön määrästä sekä palkitsemisjärjestelmistä, jotka ovat lakisääteisiä tietoja mutta liittyvät keskeisesti yritys vastuun sosiaaliseen näkökulmaan.

6.6 TAPIOLA VARAINHOITO

Tapiola Varainhoidon tilinpäätökset noudattavat ulkoasultaan samaa linjaa muiden Tapiola-ryhmän yhtiöiden kanssa. Tapiola Varainhoidon toimintakertomuksissa ei ole löydettävissä erillistä kappaletta yritys vastuusta, joka löytyi useimpien Tapiola-ryhmän yhtiöiden toimintakertomuksista. Kuitenkin yleisesti yritys vastuu näkyy toimintakertomuksissa hyvin. Tapiola Varainhoidon vuosien 2007 – 2009 toimintakertomuksissa puhutaan yritys vastuusta esimerkiksi, sijoitustoiminta nimisessä kappaleessa.

Kappaleessa nimeltä sijoitustoiminta kerrotaan Tapiola Varainhoidon noudattavan Tapiola-ryhmän yleisiä periaatteita yritys vastuusta ja siihen liittyvästä raportoinnista. Kappaleessa myös kerrotaan Tapiola Varainhoidon noudattavan yleisesti Tapiola-ryhmän arvoja sekä toimintaperiaatteita, lisäksi Tapiola Varainhoidon vastuullisuus kulmioituu sijoitustoiminnan vastuullisuuteen. Tarkoituksena on saavuttaa asiakkaalle paras mahdollinen tuotto, valitun riskitason mukaisesti, lisäksi toiminnan tulee olla täysin läpinäkyvää. Tapiola Varainhoito ilmoittaa, myös 2007 vuoden toimintakertomuksessaan arvoivan oman sijoitustoimintansa vastuullisuutta tarkasti. Vastuullisuus on integroitu osaksi Tapiola Varainhoidon toimintaa ja sijoitusprosesseja.

Vuoden 2007 toimintakertomuksessa kerrotaan, että Tapiola Varainhoidon vastuullisuusperiaatteet on kirjoitettu vuoden 2007 aikana. Vastuullisuusperiaatteet linjaavat Tapiola Varainhoidon vastuullista toimintaa, sijoitustoiminnassa, yhtiönä sekä yhteistyökumppaneiden valitsijana. Periaatteiden mukaisesti Tapiola Varainhoito huolehtii ja tiedottaa riskeistään, jotta asiakkaat ja asiakasomistajat luottavat yhtiön toimintaan. Tiedot vastuullisuusperiaatteista on löydettävissä myös vuosien 2008 ja 2009 toimintakertomuksista.

Vuoden 2009 toimintakertomuksessa kerrotaan Tapiola Varainhoidon valmistelleen vastuullisen sijoittamisen prosessiaan, allekirjoittaen vuonna 2010 YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteet. Yhdessä vakavaraisuuden kanssa vastuullinen sijoittaminen on yksi Tapiola Varainhoidon taloudellisen vastuun keskeisiä elementtejä.

Tapiola Varainhoidon toiminnassa on huomioitu myös asiakkaiden tarpeet kattavasti, sillä Tapiola Varainhoito pyrkii aktiivisesti kehittämään toimintaansa asiakkaiden palautteiden mukaisesti. Toiminnassa halutaan toteuttaa laadullista myyntiä sekä noudattaa kattavaa asiakaspalvelua sijoitustoiminnassa. Tapiola Varainhoito on myös osa Tapiola-ryhmän omaetu-ohjelmaa, jonka mukaisesti Tapiola-ryhmään keskittänyt asiakas saa täyden alennuksen esimerkiksi sijoitusrahastojen merkintäpalkkioista. Taloudellisen vastuun näkökulmasta

sijoitustoiminnan tärkeimmät elementit ovat vakavaraisuus sekä riskienhallinta. Tilinpäätöksen taloudellisen luonteensa johdosta Tapiola Varainhoidon tilinpäätökset sekä toimintakertomukset sisälsivät kattavat tiedot vakavaraisuudesta sekä riskienhallinnasta. Myös lakisääteisesti yhtiön on ilmoitettava tiedot riskienhallinnasta ja vakavaraisuudesta.

Tapiola Varainhoidon toimintakertomukset sisälsivät kattavasti yritys vastuun elementtejä, toiminnan luonteeseen verrattuna. Esimerkiksi Tapiola Varainhoito ei aiheuta merkittäviä vaikutuksia ympäristölle, joten tietoja ympäristövastuuseen liittyen ei oltu raportoitu. Henkilöstöstä oli löydettävissä lakisääteiset tiedot, loput tiedot liittyen sosiaaliseen vastuuseen on löydettävissä Tapiola-ryhmän erillisistä yritys vastuuraporteista. Yhtiön toiminnan luonteen mukaisesti taloudellisen vastuun näkökulmat oli raportoitu kattavasti. Toimintakertomukset vuosina 2007 – 2009 täydensivät hyvin Tapiola-ryhmän erillisiä yritys vastuuraportteja, eikä raportoidut tiedot olleet ristiriidassa erillisten yritys vastuuraporttien kanssa. Toimintakertomuksissa olisi kuitenkin saanut olla maininta erillisen yritys vastuuraportin olemassa olosta, joka löytyi useimmista Tapiola-ryhmän yhtiöiden toimintakertomuksista.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tapiola-ryhmän yhtiöiden vuosien 2007 – 2009 tilinpäätöksissä oli raportoitu melko kattavasti yritys vastuun näkökulmia. Toimintakertomukset sisälsivät hyvin yritys vastuun elementtejä, vaikka Tapiola-ryhmä on laatinut erillisen yritys vastuuraportin tarkasteltavien vuosien aikana. Toimintakertomuksissa raportoituja tietoja, jotka liittyvät vahvasti yritys vastuuseen voidaan pitää tärkeinä, sillä lukijalle muodostuu käsitys Tapiola-ryhmän yritys vastuusta yhtiökohtaisesti.

Raportoidut tiedot yhdessä erillisen yritys vastuuraportin kanssa muodostavat kattavan kokonaisuuden, joka omalta osaltaan viestittää Tapiola-ryhmän vastuullista toimintaa. Lakisääteinen tilinpäätösraportointi täydentää hyvin Tapiola-ryhmän vapaaehtoista yritys vastuuraportointia, vaikka GRI ei suoranaisesti näkynyt yhtiöiden toimintakertomuksissa.

Tutkimuksessa havaittiin, että Tapiola-ryhmä on erittäin vastuullinen toimija yritys vastuun näkökulmasta, joka kantaa vastuun oman toimintansa seurauksista. Lisäksi toimintakertomuksissa raportoidut yritys vastuun elementit tukevat vahvasti Tapiola-ryhmän arvoja ja näkemyksiä koko ryhmän yritys vastuusta.

Toimintakertomuksissa oli raportoitu hyvin paljon samoja teemoja, mitä erillisissä yritys vastuuraporteissa. Jatkossa voisi tutkia myös miten, erillisen yritys vastuuraportin voisi sulauttaa lakisääteisen raportoinnin osaksi, yhdeksi raportointikokonaisuudeksi.

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Juutinen, S., Steiner, M-L. 2010. Strateginen yritysvastuu. Juva: WS Bookwell Oy.

Rohweder, L. 2004. Yritysvastuu. –kestävää kehitystä organisaatiotasolla. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Niskala, M., Pajunen, T., Tarna, K. 2009. Yhteiskuntavastuunraportointi. Raportointi- ja laskentaperusteet. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Vauhkonen, P. 2004 – 2007. Liiketoiminnan vastuullisuus – Minkä väristä se on? Oitmäki: Johtamistaidon Opisto JTO.

Juholin, E. 2004. Cosmopolis, Yhteiskuntavastuusta yrityskansalaisuuteen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Könnölä, T., Rinne, P. 2001. Elinehtona eettisyys, Vastuullinen liiketoiminta kilpailuetuna. Tampere: Tammer-Paino Oy.

INTERNET

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2006. Miksi tarvitaan vastuullista toimintaa?. Päivitetty 13.10.2010. Luettu 14.9.2010. http://www.ek.fi/businessforums/EKjulkaisu_vastuullinen_yritystoiminta/fi/miksi_tarvitaan_vastuullista_toimintaa.php

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2009. Yhteiskunta- ja yritysvastuu. Päivitetty 6.9.2010. Luettu 20.9.2010. <http://www.tem.fi/index.phtml?s=3232>

Ympäristö.fi. 2009. Mitä on kestävä kehitys. Päivitetty 18.3.2009. Luettu 8.9.2010. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=280280>

Arvofinland. 2010. Ympäristö- ja yhteiskuntavastuu. Päivitetty 23.4.2010. Luettu 15.9.2010. <http://www.arvofinland.fi/arvo-tieto/4-ymparistojakestavakehitys/35-vastuullinen-yritystoiminta>

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2006. Vastuullisuuden kolme ulottuvuutta. Päivitetty 13.10.2010. Luettu 18.9.2010. http://www.ek.fi/businessforums/EKjulkaisu_vastuullinen_yritystoiminta/fi/kolme_ulottuvuutta.php

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2006. Taloudellinen vastuullisuus. Päivitetty 13.10.2010. Luettu 20.9.2010. http://www.ek.fi/businessforums/EKjulkaisu_vastuullinen_yritystoiminta/fi/taloudellinen_vastuullisuus.php

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2006. Henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi. Päivitetty 13.10.2010. Luettu 21.9.2010. http://www.ek.fi/businessforums/EKjulkaisu_vastuullinen_yritystoiminta/fi/henkiloston_osaaminen_ja_tyohyvinvointi.php

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2008. Yritysten sosiaalinen vastuu. Päivitetty 3.1.2008. Luettu 10.10.2010. http://www.mol.fi/mol/fi/02_tyosuhteet_ja_lait/0181_sosvastuu/index.jsp

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2010. Taloudellinen ja sosiaalinen vastuu sekä ympäristövastuu. Päivitetty 6.9.2010. Luettu 11.10.2010. http://www.tem.fi/files/22532/sos._taloudell._ekolog._vastuu.pdf

Taloushallintoliitto. 2009. Kirjanpidon ABC. Päivitetty 1.11.2009. Luettu 20.12.2010. http://www.taloushallintoliitto.fi/tilitoimistot/kirjanpidon_abc/

Taloussanomien. 2010. Taloussanakirja. Luettu 29.12.2010. <http://www.taloussanomien.fi/porssi/sanakirja/termi/toimintakertomus/0>

Tapiola-ryhmä. 2011. Tapiola pähkinänkuoressa. Luettu 3.1.2011.
http://www.tapiola.fi/www/Tapiola_ryhma/Tapiola-ryhma/Tapiolan+historia.htm

Tapiola-ryhmä. 2010. Yritysvastuuraportti 2009. Luettu 3.1.2011.
<http://www.tapiola.fi/NR/rdonlyres/6A26F8E9-7FC5-42D8-9506-5ACDC49BEF50/0/Yritysvastuuraportti2009.pdf>

Tapiola-ryhmä. 2011. Keskinäisyys Tapiolassa. Luettu 4.1.2011.
http://www.tapiola.fi/www/Tapiola_ryhma/Omistaja-asiakkuus/Keskinaisyys/Etusivu.htm

Tapiola-ryhmä. 2011. Yhteistyö Tapiolassa. Luettu 4.11.2011.
http://www.tapiola.fi/www/Tapiola_ryhma/Yhteistyo/etusivu.htm

Tapiola-ryhmä. 2009. Yritysvastuuraportti 2008. Luettu 5.1.2011.
http://www.tapiola.fi/NR/rdonlyres/B02322DE-CEE4-4BBB-AF2F-1BF4239A7917/0/X00_020_YKV_20082.pdf

Tapiola-ryhmä. 2008. Yritysvastuuraportti 2007. Luettu 6.11.2011.
http://www.tapiola.fi/NR/rdonlyres/B02322DE-CEE4-4BBB-AF2F-1BF4239A7917/0/X00_020_YKV_20082.pdf

Tapiola-ryhmä. 2011. Vastuullinen sijoittaminen. Luettu 8.11.2011.
http://www.tapiola.fi/www/Tapiola_ryhma/Vastuullisuus/Vastuullinen_sijoittaminen/

Tapiola-ryhmä. 2011. Vastuu ympäristöstä. Luettu 8.11.2011.
http://www.tapiola.fi/www/Tapiola_ryhma/Vastuullisuus/Vastuu_ymparistosta/

Tapiola-ryhmä. 2011. Vastuu henkilöstöstä. Luettu 8.11.2011.
http://www.tapiola.fi/www/Tapiola_ryhma/Vastuullisuus/Vastuu_henkilostosta/

Tapiola-ryhmä. 2010. Lehdistötiedote 3.6.2010. Päivitetty 3.6.2010. Luettu 9.11.2011.

http://www.tapiola.fi/www/Tapiola_ryhma/Lehdistopalvelut/Uutiset/Tapiola+lupa+a+olla+vastuullisen+yrittystoiminnan+ykkonen+finanssialalla.htm

ASiantuntijat

Kauppätieteiden tohtori Pekka Killström, Controller, strategiaproessit Tapiola-Ryhmä. Tapaaminen 12.12.2010. Työnohjaus 2010 – 2011.